FİKRET OTYAM

ha bu diyar

Fikret OTYAM
HA BU DİYAR
15

FİKRET OTYAM

HA BU DİYAR

GEZİ NOTLARI

DOST YAYINEVİ
P.K. 133 - ANKARA

Dost Yayınları Sayı 15
Aydabir çıkar
Temmuz 1957

★

Sahibi
Salim ŞENGİL

★

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden
N. ŞENGİL

★

Kapak ve İçindeki Desenler
Fikret OTYAM

★

Güzel Sanatlar Matbaasında 3000
adet olarak basılmıştır.

HA BU DİYAR

HA BU DİYAR
Copyright, (Yayın hakkı) Dost Yayınları'nındır.

Yazarın hazırladığı eserin
Orijinali ve bütünüdür.

YENİLİĞE DOĞRU

Her gün bir yerden göçmek ne iyi.
Her gün bir yere konmak ne güzel.
Bulanmadan, donmadan akmak ne hoş.

Dünle beraber gitti, cancağzım,
Ne kadar söz varsa düne ait.
Şimdi yeni şeyler söylemek lâzım.

Mevlânâ'dan
A. Kadir

SABAHÇI KAHVELERİNDE YİRMİBEŞ KURUŞLUK UYKULAR

Sis bastırmıştı. Delice, insanı geberten bir sis. Nefes almayı zehreden bir sis. Köprüdeyim. Vapurların ışıkları vardı sis içinde. Soluk, isteksiz bir motör baca kırıp geçti köprü altından. Deniz sallandı, ışıklar sallandı. Şilepin biri düdük çaldı. Biraz sonra herşey eski silikliğine, sessizliğine gömüldü. Donuk ışıklı, her gece en azından beş tanesi bozuk köprü neonları can sıkıntısının tuzu biberiydi. Galata köprüsü kimsesizdi. Polis noktasının yanına iki adam dikilmişti. Bisikletli börekçi geldi. Yağ, acı bir yağ kokusu sardı her yanı. Sis yağlandı. Duba üstündeydik. Duba sallanıyordu. Dolmuşa baktım. Dolmuşlar uykuya dalmıştı. Sahlepçi geldi. Nokta yanındaki adamları süzdü. Sonra bana doğru:

— Sahlebim sıcaaak, dedi.

Sormamıştım ona! İnadına aldırış etmedim! Adamın biri okkalı bir küfür savurdu sise. Vallahi haklıydı. Yerini buldu. Berbat ediyordu adamı bu sis.. Her yanımız yapış yapış olmuştu. Küfürlü adam noktaya sırtını verdi, çömeldi. İki kolu çaprazlandı, eller koltuk altına sığındı. Öbürü

— Kalk ulan, dedi, kahveye gidek.

Düşmüş baş hafifçe kalktı. Gözler aksiydi.

— Paran varda niye saklıyorsun hırbo ?

Hırbo olanı elini cebine soktu, birşeyler çıkardı. Avuç, soluk ışığa uzandı. Bir parmak, pirinç ayıklar gibi harekete geçti. Aksi gözler umutlanmıştı. Unutulmayacak bir bakıştı bu. Dudaklar kilitlenmişti. Uzun, upuzun kahredici saniyeler geçti, el umutsuz tekrar cebe girdi! Beriki sordu

— Yok mu ulan ?

Titriyordu. Paralı, kafasını göğe kaldırdı.

— On kuruş eksik be!

Cepler yeniden kazındı. Umutlar canlandı, kalktılar. Direk gibi iki silik gölge yaş asfalta uzandı.

Eve gitmek istemedim, gölgeleri üçledim.

Köşedeki benzinci ışık içindeydi. Kapıda bir taksi, içinde şoför uykudaydılar. O sokağın taş yolu, gündüzleri donuk donuktur. Gece, sarı kara parlıyordu. Sağda soğuk taş duvarlı banka. Sokak lâmbasının bozuk olduğu yer gecenin ta kendisiydi. Ürperdim nedense. Taşlar pırıldamaya başladı hafiften. Öbür yandan bol ışık cömertti, nur saçıyordu. Işığa yaklaştık. Işığın kapısında bir seyyar balıkçı ocağı vardı. Palamut kokuyordu. Üç kedi kambur kambur yanyanaydılar. Bir adam ocak başında derin derin uyuyordu. Işıklı yer kahveydi. Sabahçı çayı iyi olur. Sabahçı çayı çekti canım. İçeri girmeden D.T.T., lizol kokusu ciğerime insafsızca girip, doldu. Sonra masalar dolusu; omuz omuza, kol kola, başbaşa horultulu insanlar. Kapı elimden kurtuldu, yayı varmış, fena vurdu çerçevesine. İçimle beraber "çat" etti. Geri dönemedim. Oca-

ğa ilerledim. Oradan buradan uykulu gözler "şöyle" bakıyordular. Sonra başlar masaya, başlar omuzlara, kollara düştü. Ocakçı şaşkındı. Memnun olmamış bir hali vardı. Kimbilir neler geçiyordu aklından. Uyumayan bir kaç kişinin göz makası param parça ediyordu adamı. Tepemden tırnağıma süzüm süzüm süzdüler. Makina, fotoğraf makinası kurtardı.

— Babalık bir kaç resim çekmeme izin var mı? Dedim ocakçıya. Başıyla yatanları işaret etti. Umursamamıştı teklifimi. Yersizlere, berduşlara, yirmibeş kuruşluk uykulara doymuş bir hali vardı.

Omuzuma "pat" etti bir şey! Ufacık bir kediymiş!. Ne yapar kedi? İsterse büyük olsun. Şey işte, dalmıştım da... Kedi, samimiyet getirdi. Uyanıklar daha rahat, daha hızlı, tırnaklarını etlerine daha canlı gömüp kaşınmaya başladılar. Ötekiler zaten kaşınıyorlardı delice.. Uyku arası. Yüzlerce el..

Fleşim yanıp çakıyordu. Kim bilirdi makinada filim olmadığını? Onlar dalgasında, ben dalgamda..

Burnumu makinaya dayadım, gözüm ekrana düştü. Etrafı ekrandan daha rahat görüyordum. Buzlu camın içine insanlar dolmuştu. Kaşınan, esneyen, boyun kütürdeten, dudakları oynayan, salyaları akan, rüya gören... Bir el sağ yandan ekrana girdi, yanında yatanın omuzuna hafifçe indi. Dudakları oynuyordu el sahibinin. Rüya görüyordu. Ne görüyordur, ne bileyim ben ? Yatak görüyordur, kuş tüylü olması şart değil.. Yemek görüyordur. Bir iş, bir meslek görüyordur. Kadın görüyordur etli butlu... İnsan görüyordur. Rüya bu, parayla değil ki... Belki bir hamam görüyordur. Gül kokulu sabun, tas tas su... İyi bir kese.. Sonra kollu fildakos fanila, sedef düğmeli..

— Haydi be, çekeceksen çek, içine mi düştün?

Gözlerim ekrana düşmüştü. Başımı hafifçe kaldırdım. Adam sabırsızlıkla bana bakıyordu.

— Haydi daaa!.. Ulan burada bilem rahat yok!. Cek

bilâder çek de zıbaralım.. Ulan deminden beri bekliyorum, ha yandı ha yanacak, ha yandı ha yanacak..

Adam haklıydı. Suç bende. Dalıp gitmişim.

ARADA BİR FIKRA ANLATALIM

Hani birisi varmış, her gece kör kütük eve gelir, karyolaya oturur, ayakkabısını "tak" atarmış yere! Biraz sonra "tak" öbürünü... Alttaki kiracının halini bir düşünün... Bir değil, beş değil!. Bütün geceler böyle.. Bir gün çıkıp rica etmiş. Bizimki özür diler. Can çıkmayınca huy çıkmazmış. O gece, hemen o gece "Çat!" ayakkabı yere. Aklı başına gelir. İçi ezilir. Öteki ayakkabısını çıkarır, usulca yere koyar, yatar uyur. Sabaha dek kapı vurulur. Yitik uykulu, alttaki kiracı, perişan gözlerle acıklı acıklı bakar. "Komşu, der, şu öteki ayakkabını da atıver, n'olursun uyuyayım artık!.»

° ° °

Temiz havanın ne demek olduğunu anladım bir kez daha. Sokaktayım. İyice basmış sis. Gökte yıldız yok. Yaş yaş deniz kokusu, balık kokusu, kara kara.. Fırının üst katında bir hamurkâr türkü söyler: «Ayrılık ateşten bir ok!.» Yanık mı yanık. İnsanlar uykuda. Rüyalar sayısız. İnsanlar kaderlerini yaşıyor. Geçit fenerleri sarı sarı göz atıyor. Bir köpek üç metre ötemden fırladı. Sanki kuyruğuna bastım! Ne bilsin benden fenalık gelmiyeceğini ? İnsanlara güveni kalmamış..

Galata Köprüsünde, sabahçı kahvelerinde yeni bir şey yok. Tekrar gelmek üzere «Eyvallah» dedim Köprüye.. Biliyorum, biliyorum haberi bile olmadı..

1955

« AMAN BOYACI »

Ayakkabılarımın çamur içinde kalmasına gönlüm razı olmadı; boyatmalı dedim kendi kendime... İnadına pırıl pırıl olsun, belki tazelik gelir, gençleşir. Canım bu bir avuntu ama, günü geçmiş kadınlar da aynı şeyi yapmazlar mı? Umut dünyası işte..

Kura ayaz dedikleri paltoların, pardesülerin yakalarına bir şeyler ediyor, hepsi kalkık. Şu kış, şu kar bok şey vesselâm. Kayakçılardan başka kim sever karı? Vallahi inanmam karı severim diyenlere. Zorla değil de inanmam. Köylü bile hem tarlada görünce sevinir, hem basar küfürü. "Kar lâpa lâpa yağıyordu" diye başlayan yazıları da sevmem. Pis edebiyattan başka bir şey değildir. Gerçi sıcacık odalarda ama tam anlamıyla sıcacık odalarda tok karnıma, şöyle kanı kızıştıracak şeyler tıkındıktan sonra tül perdeyi aralayıp karı seyredenler, sıkı gi-

yindikten sonra dışarı çıkıp yerden bir avuç kar alıp sıkıp "Hırtt" sesi duyanlar için zevktir. Hoş, zevkte tartışma olmazmış, geçelim.

Ayakkabıları boyatmalı dedik ama, boyacılar dışarda.. Bir tanesi karşımda. İki kat eski fanilâ giymiş, ellerini sokmuş koltuk altlarına. Bir haftalık sakalı dimdik. Müşteri gözlüyor.. Müşteri nafaka demek, ekmek demek! Mavi keten pantalonunun yırtığından dizi fırlamış. Tıpkı Artistik Anatomi kitabındaki gibi kemikler.. El yordamıyla sayabilirim.. Şu diz kapağı Patella, şu Zigoma, şu Sternum, Klavikula, baş parmağın birinci Falaksı..... Yani safi kemik adam. Sait Faik'ten bir öykü okumuştum, Mercan Usta diye. Mercan Usta'nın yaptığı sedefli boyacı sandığı üzerine upuzun bir öykü. Adama bakmaktan sandığa bakamadım. Sonra aklım başıma geldi, acaba sandığını Mercan Usta mı yaptı ?

* * *

Tüle beyim, aldım beş yüz gramcık et, götürdüm kızancıklara. Vermiştim tam iki yüz kuruşcuk!. Götürdüm ama kızdı kaşık düşmanı, "hani bunun yanına bi şeycik?" Ebe duğru süyler, süyler ya, ben de duru söylerim, kalmadı ki birşeycik? Vermiş niyse kasap yaalı taraftan fayda etti, zira kalmamıştı ne ya alacak, ne ekmek alacak pera. Kavurduk yedik o gece, ama beycim olaydı ekmek, banardık yağma taze taze.. Abe Asan dedim kendi kendime, ne lâzım beş yüz direm, alaydın dört yüz direm kalaydı ekmeğe pera, olmadı işte, edemedim akıl."

Dört işçi çalıştıran bir lostra salonuydu. Adı İKBÂL. İnsanlarına varıncaya dek her şey yıpranmıştı, fırçalar bile. Boyacı tatlı dilliydi, tatlı sözlüydü Allah için. Şurdan buradan derken söz ekmek parasına geldi dayandı. Dayanamayıp sordum, kaç para kazandığını bu huyu da yeni edindim nedense! - adamcağız fırçaları sallarken dişleri arasından "Dört" dedi.

"— Eh fena değil, ayda yüzyirmi lira eder." Birden kızdı, fırçalamayı durdurdu

"— Ne yüz yirmisi? Çık dört pazarı" Dört pazarı çıktık.

"— Kaldı yüz dört".

"— Eve kaç lira veriyorsun?"

"— Te be ev demek cayızsa veriyoruz yirmi lira."

"— Kaldı seksen dört!"

"— Çık bunun yağmurunu ayazını?"

"— !!?."

"— Sonra?"

"— Ne sonra? Kalmaz elimde bi şeycik. Deminden arzettiğim gibi gittim bir gün kasap Aliş'e, istedim beş yüz direm et, Aliş güldü, halime, "Te be Asan edersin bu gün bayram". Ne bayramı dedim; alırım eti ama kalmaz ekmek almaya pera.." Sonra başladı anlatmaya, altı kişinin ekmeksiz et yiyişlerini, otuz dokuz gün önce! "İyi etmişin be Hasan Usta" dedim, başka bir şey gelmediki aklıma! O sırada bizim papuçlar acemi kanarya gibi ötmeye başlamıştı, elindeki bezi gerip, bastıra bastıra çekerken başını yavaşça kaldırdı:

"— Te büle efendi, sen bilirsin ne bok meslektir bu?" dedi. "Basarsın ayacığını erangi bir pisliğe, gelirsin buraya, ben er zaman sallarım büle fırça, yutarım er şeyi, tozcukları şifa niyetine!.. Yoktur bu mesleğin sağlam adamı, öksürürüz ti büle erzaman, bir gün bakarsın tükrük olur kırmızı.. Er gün gider bizim arkadaşlardan, abersiz.."

* * *

Kapının yayı vurdu. Dışarı yine ayaz.. "Yoktur bu mesleğin sağlam adamı.. Öksürürüz ti büle er zaman.... Er gün gider bizim arkadaşlardan, abersiz..."

"— Kör müsün ulan, önüne baksana hıyar!." Haklı adam. Önüme bakmam gerekti. Önüme baktım. Kahveden bir ses geliyordu, oynak mı oynak, kıvrak mı kıvrak!. Şen..

Edirnenin boyacileri
Aman boyaci, fırçana vurgunum
Canim boyaciiiiiiii !.

Dünya bu.. Kimi fırçaya sandığa vurulur, kimi de!

1954

«YOLUN İKİ YANI BAŞINI BİR ÇİÇEK ÖRTMÜŞ ÇİÇEKLERİN ÜZERİNDE BİR ÖLÜ, ÖLÜYÜ BİR ÇUL ÖRTMÜŞ»

Urfa'nın bir köyüne, güneş çekilirken girdim. Günün sıcaklığı olduğu gibi yerinde. Tarlalar içinde evler var, ters dönmüş tencere gibi evler, kerpiç evler, huğlar. Yollarda topraksız adamlar var. Saç, sakal birbirine karışmış. Yanık yüzlü, yanık bahtlı insanlar. Bitkin, isteksiz, yorgun. Belliki dermanlarını tarlalarda bırakmışlar. Bir tanesi türkü söylüyor. "Hoyrat" diyorlar bunlara. Hoyratlara can dayanmaz, yürek dayanmaz.

Ah demeden
Çürüdüm ah demeden
Ciğerim sarat (1) olmuş
Kan kusup ah demeden.

Biter bitmez bir yenisine başlıyor:

"Dertli doğdum anamdan — Dert çektim o zamandan — Bilseydim sonun budur — Hiç doğmazdım anamdan —

---

(1) Sarat: kevgir, kalbur.

Bu öldürücü türküler ciğerleri sarat olmuş insanların türküsüdür.. Hınçlarını türkülerden alıyorlar, dertlerini türkülere veriyorlar.

Onlara katılıp bir buğday yığınının dibine çöktüm. Bir türlü beceremiyorum tütün sarmayı. Sarıp verdiler. Türkü söyleyenin eli hâlâ çenesinde..

— Gardaş, dedim, bu adam neden yanık türküler söylüyor durmadan ?

Anlamadılar. Bir daha sordum. Yine anlamadılar!. Ha

bire bakıyoruz. Gençten birisi utana sıkıla — Ağa, dedi, Türkçe anlamazlar, sende arapça var? O da bende yoktu. Türkçe konuşmaya çalışan Süllo askerden yeni gelmiş. Orada "öğrenmiş" amma unutuyormuş "gayrik" Anlattı.

Yanık türkücü bıldır evlenmiş. Allah münasip görmüş kî arzularını vermiş, avradı "doğumluk" olmuş.. Gel zaman, git zaman, doğum hali son kertesine varmış. Sancı tutmuş tarlada. Kadınlar başına üşüşmüşler. Doğumluk, yerlerde ses etmeden kıvranır dururmuş. Çocuksa bir türlü çıkmak bilmezmiş.. Karnına bastırmışlar, hendek atlatmışlar, ayak diretmişler doğumluğa hepsi faydasız!. Neden sonra olur gibi olmuş ama o kadar, yok gerisi...

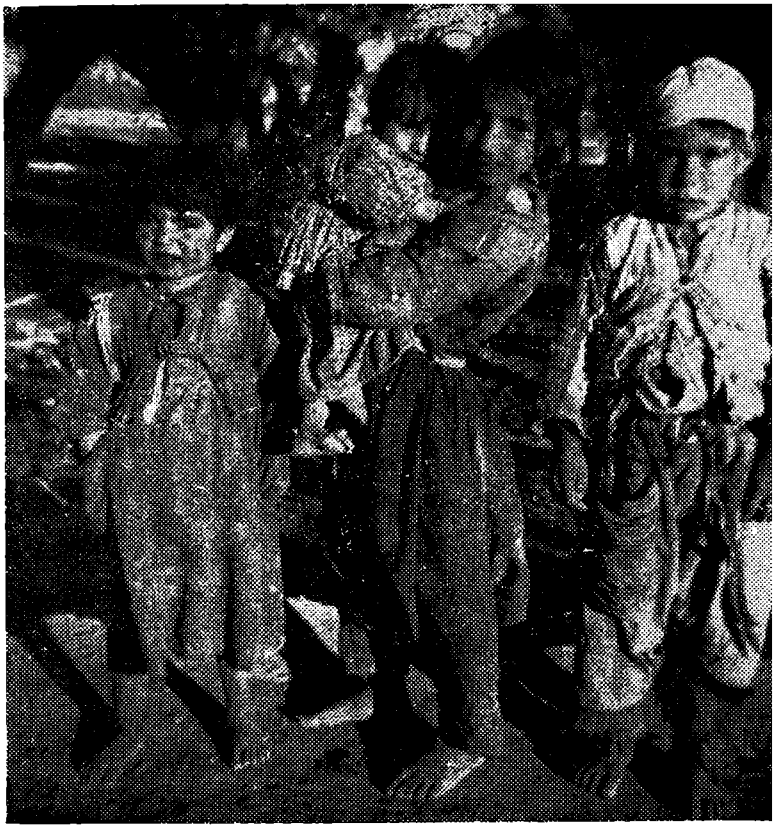
Yanık türkücüye haber iletmişler tez gelsin durum kötü diye. Yer yakın değilmiş ki tez gelebilsin!. Tarlanın bir ucunda doğumluk, eri bir ucunda! Gelmişki vaziyet karanlık. Urfa'ya götürmek gerek. Hemen iki eşeğin arasına bir çatkı çatmışlar (bir nevi sedye) biri demiş ki o sıra

— Traktörle götürek..

Hay aklınla bin yaşa, demişler, ağa'nın adamına haber salmışlar. Salmışlar amma razı edememişler.. O mu söylemiş çocuk edin diye!. Yarıcı kimmiş, çocuk kimmiş? Yalvarmışlar, yakarmışlar, hepsi boş!..

Doğumluk ölü gibi iki eşek arasında yatıp dururmuş. Yola koyulmuşlar sessiz sadasız. Allahsız güneş cayır cayır yakıyormuş ortalığı. Bir bakmışlar ardlarından tar tar motor gelir tozu dumanı katıp. Durmuşlar. Ağa'nın adamı insafa gelmiş. Masrafı, taksim zamanı hesaptan düşülmek üzere razı olmuşmuş. Yine iyi adammış ağa'nın adamı! Doğumluyu kucaklamışlar traktöre koymak için, kafası bir yana, kolu bir yana düşmüş!. Elini ellemişler, doğumluk buz gibi!.. Adamcağız o gündür bu gündür hep türkü çağırırmış. Ne gözünde fer, ne dizinde derman kalmış garibin, Süllo türküyü anlattı da yazıverdim öyküsünü.

Topraksız köylülerle dertleştik şuradan buradan,

Yazan kâtibin suçu ne?
Mevlâm demiş böyle yaz!

Dedeleri bilem böyle gelmiş, gitmiş böyle. Eskiden azıcık iyiymiş durumları. Motor icadı, meredi geleli ağa'ya bir şeycikler olmuş. "İdare edemiyorum, masrafları karşılıyamıyorum, köyü azaltacağım" diye başlamış vızlamaya. Oysa bunlar yıllaryılı bu toprakların adamlarıymış. Motor gelmezden önce, her şey eli yetiyormuş. Motor gelince durum ters dönmüş. Sürüm artmış, biçim, ekim artmış. Artmış ya masraflar da beraber, ağa'nın dediğine göre. Ağa dermiş ki:

— Sizin işleriniz azaldı. Her işi motor görüyor. Buna bir çare bulmak lâzım. Eskiden mahsulü yarı yarıya bölüşürdük. Şimdi böyle yapmıyacağım. Mahsulün yarısını motora ayıracağım, diğer yarısını eskisi gibi bölüşeceğiz.

Akılları yatmamış bu işe. Yarıya bölüşmek zaten aç komıyacak kadar yetermiş. Böyle olunca değil ellerine bir şey geçme, borçların yarısına bile yetmezmşi. İlkin sabretmişler. Zaten hiç bir şeyde eski bereket kalmamış. Sonra sızlanmışlar, ağa dellenmiş öfkeden.

— Hem malını yeyin, hem yarısını alın, üstelik sızlanın! Sizi ekmeksiz köpekler sizi. Sizi nankörler sizi. İşine gelen kalır, gelmeyen s , olur gider.

Hiç, hiç bir yere gidemezlermiş. Burada bir dam var yatacak, bir lokma yiyecek var. Alın yazısıymış bu, kadermiş. Türküsü de şöyleymiş :

Böyle yaz
Böyle bahar — Böyle yaz.
Yazan kâtibin suçu ne
Mevlâm demiş böyle yaz.

* * *

Güneş iyice çekildi, harmandan kalktım. Süllo içini çekti. "İşte böyle efendi dedi. İstersen git. Kuzgunlara yem olun."

Bunlar topraksız köylüdür. Bunlar köledir. Bunlar Allah değil, Ağa kullarıdır.

Yazan kâtibin suçu ne ?
Mevlâm demiş böyle yaz!.

Öyle ya Mevlâm demiş yaz böyle diye. Fikret Otyam'a halt etmek düşer...

1955

BEKLEME SALONU

CANAVAR GİBİ SOĞUK vardı, canavar gibi rüzgâr vardı, can dayanmaz bre kardeş böylesine. Ne burnum kaldı ne gözüm! Rüzgâr soğukla birlik olmuş dişleyi dişleyiveriyor adamı!.. Tabanlarım buz kesti, yer cıbıl ıslak. Rüzgâr soğukla birlik olmuş Sirkeci'yi savuruyor, uçuruyor. Şapkalar önde, sahipleri arkada; etekler, paçalar, saçlar rüzgârın buyruğunda. Durak adam almaz olmuş..

— Rüzgârının da..... Kışının da... Diyerek iki kişi Sirkeci garına doğru yel gibi geçtiler. Biri "Koş... koş..." çekiyordu, nezleli. "Isınırız azıcık.. Koş lan, koşsana.."

Bana bir şey diyen yoktu ama, ben de koştum arkalarından. Kapılar açıldı, kapılar kapandı, ilkin bir insan kokusu, bir insan sıcağı ciğerlerime doldu, sonra alıştım kokularına her birine!

Kenarda bir soba var adam boyu, ateşi al al olmuş. Çevresi insan. Bir girimlik yer açtım, ısınmaya çalıştım, soğuksa iliklerime işlemiş. Salon sigara dumanından tüllenmiş, gözüm alıştıktan sonra daha iyi seçer oldum. Sıralar sarı boyalı, oturanlar diz dize, bacak bacağa, insan gibi.... Bir gevşeklik, bir rahatlık çöktü üstüme. Bir heybe vardı ötemde, iteleyip oturdum sıraya. Heybenin

sahibi peturlu, şayaktan giysileri. Gözleri yorgun, yitik. Bir taze var yanında sapsarı, dalımsı. Üfürsen kopacak, çıdırgı gibi. Boğazında mor mor boncuk, saçları yemeniden sarkıvermiş, örgülü. İncecikten ter basmış yüzünü.

Bir sırayı tüm asker almış. Birisi dizini masa etmiş mektup yazıyor, köyüne ferade ferade selâm ediyor. Biri dişini dert edinmiş, elinde ayna, kibrit çöpünü dürtükler durur! Birini de almış bir düşünce gözlerini çakmış yere..

Ötede mantolu bayanlar. Bilezikler kollarda, burma burma. Edirne'nin yollarından söz ederler, bunlar Edirne yolcuları. Aman şu kocakarı da, kalıbımı basarım kaynanadır, ancak kaynanalar adama böyle bakar..

Bir yanda demiryolcular, ödenekten yarenlik ederler, ötede berduşlar. Bir izmarit düştü yere, dört el ardından! Kim demiş el elden üstündür diye? Halt etmiş.. Sigara ezildi gitti, yaramadı kimseye.

İki resmî hamal, bir gayri resmî hamalı tartaklıyor. Oysa ipsiz değil, ipli! İpi var belinde. "Bırakın be hemşerim diyor, hepimizin derdi bi epmek parası, bir lokma parası, n'olur biz de nasiplenelim.." Kim dinler? Veriyorlar yumruğu, okkalı.

Yanımdaki ihtiyar, sağ yamacındaki tazeye baktı baktı, bir offf! çekti incecikten yürek dayanmaz.

— Nerden gelir nere gidersin baba ?

— Ne sorarsın evlâd? Nene gerek senin? İşte geldik gidiyoruz..

Dilimin ucuna geldi, "Şen olasın Halep şehri" diyecektim, yuttum. Sonra adam bir bana, bir tazeye baktı.. Baktı baktı da yeniledi iç çekişini. Geberdim. Tazenin elinde zarfların en kocamanı, ciğerlerinin resminin arabı. Aynaya görünmüşler, bunun için gelmişler İstanbul'a. Aldım baktım filme, oyy anam oyy!.. Bakılır gibi değil, erimiş, bitmiş, kevgire dönmüş!. Yürek dayanmaz. Zarfa koydum ciğer resmini.

Kadın, dalımsı boynunu büktü, ciğeri gibi sesiyle:

— Sen toktur musun ki gardaş, dedi.

— Yok bacı değilim, şöyle bi baktım.

"— Ne gördün ki?"

Ne görmedim bacım, sen onu sor!

— Hiiiç.. Geçer, geçer elbet, iyi bak bacım kendine, iyi bak yeter.

İhtiyar atıldı :

— Bakıyoruz be evlât, bakıyoruz bakmaya ya, ne bileyim günden güne geri geri gider..

Susuştuk.

Bir kampana çaldı. Zil öttü, bir şeyler oldu. Bir itişme, bir kakışma, bir kabara sesi, sepet hışırtısı doldu salon. Sonra hepsi bitti. Bir köylü kadın helâya yürüdü, bakınadı sağına soluna, ne bilsin Bayanlar 00 olduğunu? Çıktı, kocasının kucağından çocuğunu aldı, çocuk ağladı. Kadın memesini çıkarıp dayadı bebeğin minik ağzına. Elleri, tombul sıhhatli memeler üstünde oynadı, oynadı, uyudu gitti.

Bunaldım, çıktım salondan.

1956

BİR TAKSİ ÇÖPCÜYE ÇARPTI

Size taksi falan çarptı mı hiç? Bana da çarpmadı. Fakat gördüm bir kaç kere nasıl çarptığını. Siz de görmüşünüz sanırım. Kimbilir çarpışta ne duyar insan? Pek merak ederim — Sadece merak ederim, şoför kardeşlerim yanlış anlamayın.

Bir kaç gün önceydi. Baharın, insana yaşama gücü yaşama kıvancı verdiği, kuşların keyifle uçtuğu, kanat vurduğu, tadına doyumsuz bir sabah, Ankara caddesinden iniyordum. Benimle beraber bütün insanlar, arabalar, otomobiller, otobüsler inip çıkıyor, dört yana dağılıyordu. Eğer Ankara caddesini biliyorsanız, dört yol ağzında güler yüzlü bir trafik polisinin de durduğunu bilmeniz gerek. İşte o polis bile kıvanç verici havada, yaşamanın tadı içinde bale yapar gibi yol veriyordu ona buna.

Meserret kahvesine girip, tam pencerenin önüne otur-

dum. Polis üç metre ötemdeydi. Sabah sabalı, hele böyle havada kahveye gidilmez. Ben de biliyorum ya sözüm vardı bir arkadaşa.. Hem Meserret kahvesinin o camlı yeri yaz kış güzeldir. Çekilir her zaman, yalnız er gelip yer kapmak lâzım. Sait ağabeyle, Yaşar Kemal'le orada kavga ettik, atıştık, darıldık. Beklediğim romancı arkadaş geldi sekerek. Yaşının kırkı, sanki yirmi olmuştu! Sivri burnu parlıyordu pembe pembe. Kır saçlarına vermişti vazelini. Kıvançla :

"— Yaşamak iyi şey be.. Vallahi iyi şey her şeye rağmen. Merhaba" dedi, oturdu. Seslendi kahveciye. Orta şekerlileri patlattık.. Bafralar açıldı, ikram ikram üstüne.. Geniş pencereden, gelen geçenleri seyrettik. İnsanlar keyifliydi. Her zaman böyle olmalı, yaşadığının farkında olmalılar, sevinmeliler, kederler, üzüntüler ebabülbül kuşu gibi uçup gitmeli. Dönemiyecekleri bir yere. Rahat, elden geldiği kadar rahat olmalı insanlar diye bir şeyler geçti aklımdan.

Karşı kaldırımda genç, tüysüz bir çöpçü faraşını dolduruyordu. Önünden bir at arabası geçti. Herhalde atlar, insanlar kirlettikten sonra biz niçin kirletmiyelim, diye düşünmüş olmalılar ki, yola bir şeyler yaptılar. Çöpçü kendi kendine söylendi. Süpürgesini uzattı, atın marifetlerini kendine doğru çekti, faraşın yanına getirdi, bir süpürge vuruşta faraşı doldurdu. Yarım metre ötesinde bir parça daha kalmıştı. Genç çöpçü kafasını sallıyarak iki adım attı, vız edip bir taksi geçti yanından. Polise iyice yaklaşmıştı. Yeşil bal gibi tatlı bir yeşil taksi, yokuşun altından kaptırıp geliyordu. Acı bir fren sesi — tatlısı olmaz ya — kulaklarımızı ısırdı. Çöpçü kaçmak istedi, geç kalmıştı. Sol çamurluğun üzerindeki far, çöpçüye değdi, bir sangırtı koptu, genç adam sollamasına yerden kesildi, kolları havaya kalktı, sonra omuzunun üzerine yere çakılır gibi dikledi!

Şoför tarifsiz bir sür'atle yerde yatan çöpçüye koştu. Polis eğildi adamı yerden kaldırmaya çabalıyordu.

Polis kırmızı, şoför sarı, çöpçü kirli beyaz renk aldılar! Şoför titreyen elleriyle yardım etti polise. Çöpçü ağır ağır kalktı, sol eli sol kalçasının üzerindeydi. Sağ elinde de faraşı!.. Kırılan farın camları çıtır çıtırdı yerde. Hafifçe topallayan çöpçüyü kaldırıma aldılar. Yüzünde korkunun, dehşetin, acının, gurbetin ta kendisi vardı. Dudakları titriyordu. Kalabalık bir hayli olmuştu, utanmıştı genç adam. Ağlamak ister gibi bir hali vardı. Ürkek ürkek bakıyordu. Bir iki damla yaş, bütün gücüne rağmen gözlerinden kaydı, çulaki elbisesinde kayboldu.

Kahve halkından birisi su koşturdu, uzattı. Bardağı zorla tuttu çöpçü, ağzına götürdü, fakat bir türlü bulamıyordu ağzını, yardım ettiler.

Polis, şoförü azarladı. Şoförün suçu yoktu bence. Çöpçünün de yoktu. Kimse suçlu olamazdı bu güzel havada. Otomobiller renk renk, biçim biçim, ardarda dizili kaldılar. Meraklıların tartışması, kaldırım kenarına çökmüş olan çöpçünün dört yanını, tepesini sarmıştı.. Polis defterine şoförün ve çöpçünün adreslerini yazdı.

* * *

Bekleşen taksiler yollarına koyuldular. Direğin gölgesi biraz daha kısaldı. Topallayan çöpçüyü Ebussuut caddesinde buldum. Yanına yaklaştım:

— Geçmiş olsun gardaş? Bi yerin acıyor mu?

— Sağolasın. Niye soruyon ki?

Şüphelenmişti, çekingenliği arttı, boş verip tekrar sordum:

— Hani bir yerin acıyorsa dedim, hastane mastane yardım edeyim. Nerelisin ki?

— Çankırlıyım... Ya sen nirelisin? Nereli olduğumu söyledim. İyice bir düşündü, sonra çekinerek:

— Bey, dedi, bi şey soruyun nu?

— Sor bakalım Çankırlı.

— Bey, tomafilin camını gırdım..

— Eeeee?

— Ceza muza virirler mi ki?

— Ne cezası lân?

— Hanı bilmez değalsın ya?!..

Biraz ötemizde duran faraşı işaret etti başıyla. Baktım. Faraşın içi kırılan farın parçalarıyla doluydu. Mavili kırmızılı sarılı elvan elvan yanıyordu güneşe karşı.

— Kırdım diye mi korkuyorsun ? "Evet" dedi. Kasketini geriye itip alnında boncuk boncuk biriken terleri sildi. Sonra devam etti

— Halçam oraya geldi, Allah bilir a hiç gırmak istemüydüm? Bi gazadır oldu işte. Alduğum kaç para ki beğ, camu mamu nasul öderim ki ?

Pişmandı olanlardan, sanki kasten yapmışu. Belki kendi farları ezim ezim olmuştu. Gözleri dolu doluydu. Eğer röportajımın parasını peşin alsaydım vallahi verirdim Çankırılıya.. Bugün Mayısın yirmisi. Haziran dörtte alacağız parayı.. Geç, çok geç be...

1954

ÜÇ İSİMLİ ALAN
HERGELE — İTFAİYE — OPERA

Yıllar önceydi. Öyle üç, dört beş değil, en azından yirmi yıl önce! Bir daha ele geçiremiyeceğim çocukluk yıllarımdaydı. Haşim ağanın "Opel" kamyonu vardı o zaman. Simsiyah boyalı. Başka kamyonları da vardı ama ben "Opel" i severdim. Opel'in şoför yanı dardı azıcık. Üç kişi zor sığardı. Opel, çoğunluk yağ, yumurta, kümes hayvanları taşırdı Ankara'ya.. Sınıf geçtiğim yıllar — ah nedense bu öyle az olurdu ki — büyük bayramlar, babam ödül olarak Ankara'ya gönderirdi beni eşe dosta. Hani dar dedim ya şoför yanı için, yakınmak değil bu inanın, vallahi değil, üstelik canıma minnetti. Neden mi? Bana sıra gelmezdi oraya, sonra hasta binerdi, kaymakam bey binerdi, bayanlar binerdi, kasabanın ileri gelen kişileri binerdi. Benzin kokardı pis pis, yağ kokardı, bir de sıcak olurdu uf, sorman.

Babamın eczanesinde zaten senli benliydik köylülerle. Kamyonun üstüne otuz, bazan kırk kişi binerdik. Çoğu

ANKARA HATIRA

çalışmaya giderdi, zenginler "Toktura, aynaya görünmeye". Bir de yüklerin sahipleri. Gerisi yolcu. Kamyon yolculuğunun tadı başka olur. Hele on yaşındaki çocuk için. Kıvanç mı ? Kucak kucak, tümen tümen.. Çıldırırdım..

Derken yola koyulurdu kamyon. Irgalana ırgalana çıkardık kasabadan. Hemen dağlar başlardı. Tarlalar, «Ebabil» kuşları, «Delice»ler, «Üveyik»ler, «Turna»lar, nazlı gelin turnalar. Selâmlaşma, dakikaları, kilometreleri tutardı! Kırk kişi teker teker selâmlaşır, dualar okunur, hayırlı yolculuklar dilenirdi. Sonra kamyonun tozunun varışta değil, on dakika içinde bembeyaz ettiği arkadaki yolculardan yanık memleket havaları, türküleri

"Yatarsın gaflette gamsız kaygusuz
Ninni balam ninni kalma uykusuz
Hem garip hem çıplak hem aç hem susuz
Felek fukarası malların hani."

Eli çenesinde, dertlerin, çilelerin, yaşamanın türküleri yanık, yanık.. O zamandan severim bu türküleri.

Yol, yol değildi Opel talihi. İkiyüz elli kilometreyi en çabuk on, oniki saatte alırdık! Lâstikler patlardı ha bire.. Makaslar kırılırdı. Nerede şimdiki gibi adım başı benzin durakları ? Benzin tükenirdi tenekede, depoda! Arıza olunca Opel'in gölgesinde, iş uzun sürerse en yakın köyde uykulara dalınırdı, karınlar doyurulurdu azıklarla.

"Tuz Gölü" nün yakınında bir aksilik, bir sakatlık çıksa diye Tanrıya yalvarırdım, mırıl mırıl. Ne büyüktü Tuz Gölü ? Donduğu yaz aylarında, ay ışığında, gümüş gümüş parlardı.

Tuz Gölüne geceleri varırdık çoğunluk. İçinde korkuyla karışık bir kıvanç, kıpır kıpır. Çakal'lar ulurdu dağlarda! Ürperir de sokulurdum yolculara çaktırmadan, sanki ayağım uyuşmuş da ayak değiştiriyormuş gibisine, oysa düpedüz korkulu kıvançtı bu. Yol boyu türkü atan köylüler "Bozlak" lara, "Uzun Hava" lara geçerlerdi. Yolcular şuraya buraya dağılır, sigaralar kızıl kızıl yanar söner di. "Bozlak" ların feriştahı Asaf ağabeyimin bozlağıydı:

"Geceleyin Tuz gölünden
Bölük bölük turnalar geçer
Eremedim ben murada
Ne gezersin garip ceylân ? "

Sonra iş biter, yola koyulurduk bilmem kaçıncı.. Kırk can diz dize, omuz omuza, bozuk yolda ırgalanan kamyonda beşik örneği sallanır, derin derin uyunurdu. Hendek atlarken gürültüden birden uyanan yolcular... Yolculardan sesler.. "Daha varmadık mı lan?", "Neredeyiz ki gardaşlar?", "Deve boynunu geçtik mi lan?" Karısını, kızanını, yavuklusunu sayıklayanlar, sonra ayağını, başını daha iyi bir yere yerleştirip ölümsü uykulara dalanlar bu yolculuğun tuzu biberiydi.

Bazan kurtlar çıkardı farların uzayıp giden ışıklarına. Gözleri zümrüt zümrüt parlardı, kaçarlardı isteksiz. Yazları zararsız ve bitik olurdu kurtlar. Kimi zaman tavşan dikilirdi yolun tam ortasına, bir kulağını indirir, öbürünü dikerdi! Yol düzgünse şoför basardı gaza! Tavşan, minik tavşan önde, koca Opel ardında, üstünde kırk can, git Allah git!.

Sabaha karşı "Dikmen"e varırdık. İnerdik. Orada indirirlerdi bizi. Opel, yolcusuz Karakol'u geçer, ilerde ağaç altında beklerdi bizleri. Tekrar dolardık kamyona. Asfalt yol çabuk tüketirdi yolculuğu, Nevşehir hanına kavaklar gibi yıkılırdık. Bu han, "Hergele" alanındadır.

* * *

Hergelenin aslı Ergelen'miş. Çabuk gelen, tez gelen.. Neden mi ? Ne bileyim ben, öyleymiş işte. Bir yöne, Hergele (!) deyimi yerindedir. "Ankara'nın, Türkeli'nin bütün iti kurdu, ipsizi iplisi, kopuğu buradadır" derdi büyükler, belki değildir, günahı böyle diyenlerin boynuna! Kimbilir çok yıllar önce böyleydi de, değişti şimdi, dedim a canım ben bilmiyorum bunu diye, işte o kadar.. Ama alış veriş pek bereketli olurdu. Eskiciler, tamirciler, yorgancılar, aşçılar, gezginci köfteciler, başçılar, üç kâğıtçılar, şerbetçiler, sudan fotoğrafçılar, ali

pullu, çiçekli geri perdeleri, uzun sözün kısası Anadolu gariplerinin işine gelecek her şey buradaydı. Pek tekin alan da sayılmazdı. İtfaiye garajı kapı komşudur, kapı komşu olduğu için de İtfaiye alanı adını bundan almış.

* * *

Artık otobüsler başlamıştı Aksaray - Ankara arası. Kamyon yolculuğunun o kendine has tadı kalmadı. Uzun pantalon yılları geldi. "On beşinci yıl" kutlandı. Hergele alanına yeni binalar dikili dikiliverdi!. Kılık değiştirdi bizim eski alan, kıraathaneler "Pasta salonu", "Bilârdo" salonları, "Kahve evi" oldu! Yeni oteller yapıldı, kaloriferli.

Opera binasının resmini ilk olarak "La Turquie Kemaliste" dergisinin bir sayısında gördüm. O kaymak gibi kocaman kâğıdın ortasında dağlar gibi bir bina, enine boyuna.. Bir gelişimde aslını gördüm. Hey gidi günler heeey!. Değiştiriyordu çocukluğumun o esrarengiz, o tadına doyumsuz alanımı... Kırk yıllık "Hergele Meydanı", "Opera Alanı" oluvermişti!. Oysa ilişiği yoktu operayla.. Bağrışmalar vardı, notasız, ahenksiz, yöneticisiz.. Değişen dekorlar vardı.. Değişik giysiler vardı, figüranlar vardı. Oyunlar vardı bizim alanda, ama tül tüvaletli, fraklı, smokinli seyircisi yoktu bu operanın. Obuva yerine zurna çalınırdı alanda, gırnata, kemane, kemençe, davul.. Köpekli gramofonlardan memleket havaları fışkırırdı.

* * *

Derken bu cümbüş de bitti. Yurdun dört yanından gelen araçları şırp diye şehir dışına sürgün ettiler! Her şey yıkıldı, kalmadı çocukluğumun alanı. Yıllar öncemin bu üç adlı alanı, bir öykü, bir anı olarak kaldı gönlümde. Ulaşılması güç, tutması imkânsız, gitti gider...

* * *

Yine aradan yıllar geçti. Çok yolum düştü Ankara'ya.. Ama hiç bir zaman boşlamadım üç adlı alanımı, unutmadım. Dolaştım kenar kıyı, her gelişimde. Bir kaç gün önce yine oradaydım. Fır döndüm, dolaştım, ama bulama-

dım aradığımı!. Yitmiş gitmiş.. Eskiden işportalar dolusu vardı. Kalmamış. Bu, çocukluk yıllarımdı doyumsuz.. Alabildiğine özgür, sorumsuz.. Ekmeğin elden, suyun göl-den geldiği yıllarım. Nasıl aradım o geçen, yiten günleri bilemezsiniz, ah, duyuramam bunu, hiç anlatamam, gücüm yetmez...

1956

HA
BU
DIYAR

SANDAL sağdan vira etti, diziye yanaştı, sıraya girdik. Adam, elindeki kancayı diğer bir sandala taktı, derin derin nefes aldı. Oturduğumu görünce: "Buraya kadar beğ" dedi. "Biliyorum buraya kadar olduğunu" diye cevap verdim.

"— Hayrola beğ ? "

"— Hayır, şer, oturuyoruz işte.. Tutki konuk geldik hemşerim."

"— Bizim konuğumuz pek olmaz da.. Yadırgadım, N'apalım ? Hoş geldin öyleyse."

"— Eh, hoş bulduk, hoş bulduk diyelim."

"— Ne anlatmamı istiyorsun? İşin yok mu be deliğanlı..."

"Boş ver bizleri be.. Sürünüp gidiyoruz işte.."

"İşe gaçta mı başlarık? Sizinle başlarık işe, sizinle bitirirık... Millet evine gider, biz de evimize giderik."

"Çoluk çocuk mu? Yok efendi yok, hiç biri yok.. Ne çocuk, ne garı, ne ana.. Yok hiç biri..'

"— Yak bi siğara sandalcı başı."

"— Öksürtür, kendi caramdan savurayım."

Yüzü kırış kırıştı. Başına, yünden dokuma bir atkı sarmıştı. Koynundan bir paket siğara çıkardı. Pakete boşalmış tütünleri ustalıkla siğaranın içine döktü, yaktı. Derin derin iki nefeslendi. Bir romorkör geçti, deniz sallandı.

— Dertsiz iş yok mu? Dedim. "Yok" diye cevap verdi. Alay edip etmediğimi anlamak için alıcı gözlerle baktı, baktı. Ürperdim.

Günlerdir düşünüyorum, içinde dert olmayan bir konu bulmak için. Yöneticilerim, bıktık diyorlar, usandık diyorlar, dertsiz iş yok mu diyorlar, karamsar herif diyorlar!..

"— Sen ne dersin hemşerim, işin dertsiz tarafından yarenlik etsek, haa?"

"— Git işine be adam, tirotoracı mısın nesin?"

"— İnan olsun değilim.."

"— Öyleyse zorun ne? Adam gibi geldin şuraya, oturup iki lâf atalım dedik, başladın dalganı geçmeye. Dertsiz adam olur mu hiç, herkeşin bi derdi olur, zenginin bilem deıdi olur ki bizimki vızırtı galır yanıcağında".

"— Senin ne derdin var yahu, onluklar şıkır şıkır.. İki kürek çek tamam... Derdiniz var mı sanki?"

"— Doğrultacan mı?"

"— Yooo, haşa!."

"— Peki ne soruyon öyleysem?"

"— Hiiiç.."

"— Anlaşıldı, meraklandın, mademki sordun, anla-

tayın da merakın garnında kalmasın. Biz burada yetmiş beş sandal varık. Günde bi buçuk liraya yakın para gazanırık. Yazın üç liraya yakın vardığı da olur, Alla'çin! Keseden yeme günümüz matem günüdür, hani tipinin göz açtırtmadığı günler. Kim biner öyle havalarda sandala ? Bizim şu sandallara "varka sandal" derler. İnce sandallar daha ucuza adam taşır."

"— Eeee, şöyle böyle kırkbeş lira eder ayda, nereye harcarsınız ki?"

"— Efendi, doru gonuşacaksan gonuş, sankim binlerle oynuyakta, nereye harcamışız, töbe haşa yidiği boka bak!. Neriye mi harcarık, al kalemi eline yaz Musanın derdini.. Han parası, boğaz parası, çamaşır parası, sabun parası, çağara parası ayda otuz gayme!.. Geriye galır onbeş gayme mi ? Bunu da memlekette çoluk çocuk gözler. Tuz parası, iplik parası, gaz parası onbeş lira!. Bütün çabamız hep bu onbeş lira içindir.

"— Memlekette toprağın yok mu?"

"— Var olmaya var ya bey, bizim topraklar kısır avrada benzer, ürün vermez, vermez ya bi türlü de boşayaman.. Kısır avrat da sevilir. Sevilir ya öyle sevilir işte!.. Çoluğu çocuğu ona bırakın, gelin buraya rızk aramaya.. Bi adam sürünecek oldu mu İstanbul'da da sürünür, Hanya'da da, Konya'da da.."

"— Çoğunluk nereli olur bu varkacılar dayı? "

"— Zonguldak'lı, Safranbolu'lu, İnebolulu, ne bileyim nireli.."

HA BU DİYAR, HA BU DİYAR, HA BU Dİ HA BU Dİ HA BU Dİ YAR

"— Haa, beyim. Bu diyarda dikiş tutturamayanlar terkediyorlar, gidiyorlar.. Bırakıyorlar işi gücü, mesleği.. Kimi bu yaştan sonra simit satıyo, leblebi satıyo, fırın-

larda işçilik yapıyo. İş bulamayanlar da varkayı satıp sürünüyorlar para bitince..

"— Ne bileyim efendi, nereye gittiklerini?"

"— Karılar ip bekler dedin demincek, ne ipi bu?"

"— Bildiğin ip efendi, bildiğin ip. Bizim avratlar pazen muzen nedir bilmezler, basma neyim töbe bilmezler. Üç beş kuruş biriktirince ip alıp salarık memlekete onlar dokur, entari yaparlar."

İhtiyar sandalcı, etrafına doya doya baktı "cırk" edip denize tükürdü. Bir motor baca kırıp köprünün altından geçti, deniz çalkalandı.

Haliç çamur çamur kokuyordu. Bir sandal daha geldi, diziye girdi. Kara boyalıydı. Karanın üstünde al bir yazı keskinlemesine: "ALLAH KERİM"..

1954

ARSLANIN AĞZINA BEN TÜKÜRMEDİM

BUMBUZDU MERDİVENLER. Heykellerin dibine düşeyazdım. Ankara Kale tepesinin güney ve batı güney yamacında, Atpazarı'ndan aşağı doğru dış kale surunun dibinde bir hana düştü yolum. Koca Fatih Sultan Mehmed'in Sadrazamı Mahmut Paşa yaptırmış bu hanı. Dört sütun üstünde bulutlar kadar on kubbe. Kubbeler altında tarih. Giriverdim içeri. Küf yeşili kapı ardına dek açık. Milâddan önce kalma bir soğuk vardı içerde. Eti'den kalma. Tarih hiç bir yerde Eti Müzesindeki kadar soğuk değildir. Bildiğiniz gibi değil bu, başka soğuk, asırlar ötesi, asırlardan kalma! Soğuğun özü bu. Tanrılarını, Fırtına Tanrısının, kuş başlı arslanların, yılanların, mezarlar dolusu çanak çömleğin, tabletlerin, cenk dolu ölüm dolu, aşk iksiri dolu kabartma taş duvarların soğuğu bu! Bizim Anadolu Eti'den kalma. Sürüp geliyor o yandan bugüne. Eti yapıları ayrıksız Kerpiç'tenmiş. Çoğunluğu taş temel üstüne kerpiç, bu kerpiçlerse tahta çer-

çevelerle birbirine tutturulurmuş! Tıpkı, tıpkı bugünkü gibi! Boşa dememişiz "Tarihten önce vardık, tarihten sonra varız" diye..

Kolu kanadı kırık heykeller var burada. İki çocuk girmiş müzeye, bakmışlar herşey kırık, herşey paramparça. Biri, berikinin kolundan telâşla tutmuş "Aman, demiş, kardeş gel kaçalım buradan, sonra biz kırdık sanırlar..." Çocuk aklı. Suç bizim... Onlara herşeyden önce kalb kırmamayı öğretmek gerekirdi. Heykelleri ustalıkla yapıştırıyorlar birbirine. Onarımı kolay, ama beriki ? Onarmak dedim de aklıma geldi. Koca Atatürk bir gün verivermiş emri, "tarihimizi bir yere toplayın". Tamam gerisi. Böylece bu müze çıkmış ortaya. Alacahöyük, Kargamış, Malatya, Sakçagözü.. Böylece dünyanın hiç bir müzesinde olmayan şey çıkmış ortaya. Yani Eti sanatının en büyük eserlerini bütün düzenlerile görebiliyorsunuz, karşılaştırabiliyorsunuz.

Zor bu müzeyi anlatmak. Gidip görmek gerekir. Zevkten dörtköşe olmak gerekir. Soğuktan ürpermek, sonra heykeller gibi kaskatı kesilmek gerekir. Kuş başlı, kanatlı arslanlar olmak gerekir. HAYAT AĞACI'nın çekişmesini yaşamak gerekir. Hayat ağacı'nın öyküsü şu

İki arslan, ağaçtan başka her şeye benzeyen bir biçinin iki yanına pençelerini koymuşlar, namus yemini eder gibi. Öteki pençe kılıçlarda. Hayat ağacının meyvaları görünürde yok, belki ağaçtan gayrı her şeye benzeyen biçim bu meyvanın ta kendisi. Uğraşıyorlar bu meyvayı almak için. Meyva, bildiğimiz meyvalardan değil. Meyvayı yiyen ölümsüz oluyor. Ölüm yanaşmıyor yanlarına. İki arslan uğraşıp duruyorlar, ikisine de kısmet olmuyor yemek! İşte bunun için ölüyoruz, meyvayı yiyemediğimizden. Yeseydik bu meyvayı, kazık çakacaktık dünyaya! Ölmeyecektik..

Sonra Güneş ve Ay Tanrıları var. Savaş arabaları

var, Yalıncak Arslanı var.. Hangi birisini sıralar, hangisini anlatırsın ?

Camekânlar dolusu birbirinden değerli, ölümsüz işler var. Bir çocuk mezarından neler çıkar görün.. Bir de bir köy yerinde açın bir çocuk mezarı, kefen bile bulamazsınız!. Testilerin, bakraçların doyumsuz, ölümsüz biçimlerini gidin görün, gözünüz, gönlünüz açılsın, renklerden, sırlarından.

Güdük boylu iki adam var, kabartma. Arslanı tepetaklak getirivermişler, çekiyorlar. bacaklarından. Taş ayrılacak nerdeyse, arslanın bacağı değil! Sfenksler, Mısır heykelleri kadar sade, biçimli, uslu.

Tanrılar müzede büyük bir keyif içinde. Bir kurban sahnesi. Önde bir boğa, arkada araba çeken sırım gibi iki boğa, arabaya biner vaziyette. Kral, Fırtına Tanrısına içki sunuyor. Tanrısı bol bir yer burası.. Ayağınız bir yere takılırsa bilin ki bir Kral'a, bir Tanrı'ya tökezdiniz! Erkekli dişili Tanrılar. Hele içki, amanın sebil gibi akıyor. Hele o içki kupaları? Zehir bile içilir o kupalardan, kupalara ağız sürüp — kimbilir ne güzeldi — şarap yudumlamak için binlerce yıl önce yaşamaya değerdi hani ya.. Arslanlar, arslanlar.. İçim buruluverdi arslanların bölümüne gelince.. Upuzun boylu küt bacaklı, adaleleri gerilmiş arslanlar, ağızları açık..

Yıllar önceydi, yok Milâddan önce değil, Milâddan sonra, şöyle 1942 yılında. Memleketten yeni gelmiştim Ankara'ya. Lisede öğrenciyim. Tarih öğretmeni müzeye götürmüştü, Eti müzesine. O zamanlar hayranlık duymuyordum, şaşkınlık içindeyim. Kalmışım bir heykelin önünde, ağzım açık. Birden öğretmenin cırtlak sesi patladı tarih içinde. Cin Tanrısı sandım. Bağırıyordu, korktum. Koşarak arkadaşlara katıldım. Anladım ne olduğunu, anladım ama bayan öğretmen o koskoca küplere dar geliyor gibiydi. Kırdık dedim, bir heykel kırdık anlaşılan..

Hiç bir şey kırılmamış, kim olduklarını bugün bile bilmem, çocuklar, bir arslanın o biçimli güzel açık ağzına gelip gidip tükürmüşler!. Tükrükler ağır ağır akıyor! Müzedeki Tanrılar bir yana, Tanrı inandırsın ben yoktum tükürenler içinde.. Tarih öğretmeni suçluyu hemen bulmak isteyen acemi hafiyeler gibi etrafa şimşekler çaktırıyor, bağırıyor, tehdit savuruyordu. Derken göz göze geldik, "Sen" dedi, "Sen, pis Anadolulu. Bunu ancak sen yaparsın!" Taşlar, Tanrılar, boğalar, arslanlar üzerime saldırmıştı, eziyorlardı pençeleriyle, bütün ağırlıkları üzerimdeydi, ezim ezim ezildim, bittim. toz oldum... Dilim, damağım kurumuştu, bu kadar tükrük bir ağızdan nasıl çıkardı? Bunu, tarih öğretmeninin yerine ben değil, çanak çömlek acıyarak düşünüyordu.. Mendilimi çıkarttırıp sildirdi yetmedi, gömleğimi sıyırttı, sildim, sildim.. İlâhlar değil, Tarih öğretmeni lânetlemişti beni.. Öldüm, öldüm de dirildim. Geceleri uyku girmedi gözlerime.. Düşümde arslanlarla boğuştum, hançerler ellerimi değil, yüreğimi kesti. Bir sabah güzel bir sabah, kaçtım konuk olduğum ağabeyimin evinden.. Kamyona atladığım gibi ver elini baba evi, lânet olsun okumaya dedim, lânet olsun büyük şehire, lânet olsun haksızlığa, lânet olsun böyle öğretmene, tüm lânet yağdırdım, hızımı alamadım, ilâhlara yalvardım, onlar da lânetlediler haksızlığı.

Bu isyanıma Eti Müzesindeki Tanrılar tanık.. Ne zaman gitsem, elimi uzatır, hafif hafif okşarım taşları, dudaklarımı deydiririm soğuk taşlara.. Bana yardımcı oldular, haksızlığa karşı savaşmayı öğrettiler, bugünkü durumumu ağzı tükrüklü arslana borçluyum.. Ama ne de olsa içimde bir sızıdır bu..

Zifir gibi değildi Ankara, müzeden çıktığım zaman. Pırıl pırıl neon ışıkları aydınlatıyordu yolları. Öyküleri, anıları Eti'ler arasına bırakıp gece işime, gazeteye döndüm.

1956

KARABAŞ

ELVAN ELVAN

Bir süre önce, yolum Karabaş'a düştü. Yadırgı içinde kaldım. Anlattıklarımın tümü, imar-yıkım tozu olmuş.. Dümdüzdü Karabaş. Sessiz, silik, renksiz, yaşamasız.
Karabaş artık ulaşılması, yaşanması ele geçemiyen yıllara girdi. Çocukluk fotoğrafları gibi.
1959

Denizin aksi yönüne şöyle bir kıvrılın Tophaneden, her yol Karabaş'a çıkarır sizi. Eğer soldaki yoldan girerseniz denizin içini görmüş gibi olursunuz. Balıklardan beğenin beğendiğinizi. Al tablaların kenarları, yeşilin hası lâhana yaprağı döşelidir. Balıkçılar bunu, balıklar rahat etsin diye değil de, balıklar iyi görünsün diye yaparlar; bilirler ki al'a en uygunu yeşil renktir. Hamsi, İstavrit, Kılıç yalnız bu tablalarda barış içindedirler. Hamsinin buğulaması iyi olur ya, isterseniz istavrit tava yapın. Karaciğeriniz mi var? Vaz geçin öyleyse. Kılıç alın, Kılıç. Şiş yapın Kılıçtan. Aman defne yaprağını unutmayın. Orkinosun eti, Kılıç'a benzer, aklınızda olsun!

Ara sokakta kasap göremezsiniz. Kasaplar tramvay caddesindedir.. Yok yok, iç meydanda çınarın karşısında bir tane olacak. Çınarın dibi kahvedir. Etrafı eskici doludur. Alım satımın en noşu buradadır. Kusursuz sandığınız elbisenizin bütün foyası burada çıkar. Pantalonu şöyle bir evirip çeviren eskici, kemer astarındaki söküğü tek kelime söylemeden gösterir yüzünüze bakarak. İstediğiniz kadar hayıflanın siz! "Tuh be! Hanıma elli kere söyledim, aman şurasını da dik diye.." İş işten geçti artık.. Eskici borsasından çakıyorsanız onlar gibi fiat verin:

— Üç (evlek) istiyorum!

Evlek nedir mi? Dolar'ı bilirsiniz de evlek'i nasıl bilmezsiniz? Hoş, dolarla ilgisi olan, evlek'i nereden bilsin? Bir (evlek) on liradır. Eskiciler kendi aralarında evlek hesabıyla anlaşırlar.

Kahveye oturun, bir kahve söyleyin orta şekerli. Cıvıl cıvıl insan, sonsuz pazarlık, hareket, bereket içindesiniz. Hafız Burhan, Hafız Kemâl, Hafız Saadettin, Hafız Feryadî Hasan'ın gazellerine merakınız varsa gününüz gündür. Bir de bakarsanız davullar gümbür gümbür, zurnalar tizden öter. Bir karşılama, bir pehlivan havası, bir Sivas halayı. Etrafınıza iyi bakın. Durduğu yerde hafif hafif sallanmaya başlayan şu adam Sivaslıdır. Gayrı duramaz yerinde, aklımdan çok şey, pâksa başka bir havaya geçer. Vallahi şu uzun burunlu zayıf adam Karadenizli. Kemençeyi duyunca yüzü güldü, başladı titremeye omuzları. Halk türkülerinin tadına varmışsanız işiniz tamamdır. Dileğinizi garsona fıslamak yeter. Âşık Veysel mi? Bir dakika sonra, Âşık pikapta değil beyninizde dönmeye başlar.

Ha şöyleeee. Keyifle, hazla bir gerinin iskemlede, bir de sigara ateşleyin, bir yudum da kahve..

Karabaş'ın eskicisi, Karabaş'ın insanları, Karabaş'ın seyri doyumsuz hareketi, havası, türküsü biliyorum tek tek konudur. Konudur ya, bugün "sulu boya manzara" yapıyoruz. Kötümserlik omuzdan geriye. Zamanın bütün

çilesi içinde, tad çıkarmanın diğer adı da "Yaşama gücü — Yaşama sevinci". Bunu kaybetmek gerek, yolunu bulmak gerek. Huyumun huyunuza uyacağını bilsem emin olun esirgemem, öğretirim size de. gerçi yazması, söylemesi pek kolay amma, ah, savaşı zor, savaşması!

o o o

"— Beyim, asıl sinema bura, burası!."

Döndüm. Bu bir eskiciydi. Kimbilir ne sandı beni? Asıl sinema burasıymış!. Asıl film burada çekilmeliymiş!. İnsanın çeşidi buradaymış.. İti köpeği, güzeli, çirkini, dertlisi dertsizi buradaymış..

Adam doğru söylüyor, yalan da değil hani.. İçinde frenkçe kelime olmadan, bilgiçlik taslamadan konuşuyor. Ukalâlık etmiyor açıkçası.. Kısaca, gerçek budur diyor.. Tam bu sırada hantal bir ayakkabı bir kavis çizdi, kendi halinde yatan sarımsı köpek "vinkk" diye bağırdı, süratle sıçradı... Titreyen kuyruğu bacaklarının arasındaydı. Üç metre ötede durdu. Yere çömelmeden etrafı iyice süzdü. Tekmeyi savuran adama iri siyah gözleriyle melûl mahzun baktı. Adam kendi kendine söylenerek uzaklaştı. Eskici evvelâ güldü, sonra adamın arkasından okkalı bir küfür savurup seslendi

— Ulan ne istersin Allahın garibinden, karnında mı görmedin zalim deyyus!

Bana döndü

— Bey, dedi, merhamet kalmadı mı ne insanlarda? Hayvan doğuracak neredeyse, tuuh be! Üzgün üzgün başını salladı.

Uzaklaşan adamı gözleriyle izleyen köpek, usul usul eski yerine geldi, kuşkuyla etrafı iyice süzdü, yere çöktü. Burası kasap dükkânının önüydü. Kasap eline satırı aldı, havaya kaldırdı — köpek de beraber — olanca hızıyla indirdi ete; et bir yere kadar ayrıldı, ayrılan yere kadar köpeğin başı da indi. Kasap tezgâha yürüdü. Köpeğin başı hafifçe tezgâha çevrildi. Kasap bir bıçak alıp tekrar

etin başına geçti. Köpeğin başı tekrar kasaba döndü. Kasabın en ufak hareketine varıncaya dek izliyordu.

Memeleri dolu doluydu. Kaburga kemikleri, kirli sarı tüylerine rağmen tek tek sayılabilirdi. Tekmeyi savuran adam yeniden göründü. Köpekse nereden sezdi bilmiyorum, âni olarak sıçradı, uzaklaştı. İnce boynunu çevirdi, adamın hareketlerini takibe koyuldu. Her türlü güvenlik düzenini almış sayılırdı.

Acaba köpekler verem olmazlar mı? Altı-sekiz yavruya can mı yetişir? Yavru bu, her şeyden önce süt ister, sütü gıda yapar ana köpek, nereden alır bu gıdayı? Nasıl alır? Ya o güzel gözleri trahom olmaz mı ? Sıtmayla araları nasıl ? Haydi geçelim hepsini, doğumu ya bir doğum evinde yaptırması gerekseydi hali nice olurdu? Ah, ah!. Yokluğun gözü kör olsun!.

Tekmeyi vuran adam, köpeğe baka baka eskiciye yaklaştı, başıyla işaret edip

"— Eşşoğlusu, dedi, tam beş senedir bilirim, şuraya çöker, bakar da bakar!" Köpeğe döndü hırsla: "Ulan, bakmakla öğrenilseydi hepinizin kasap olması lâzımdı!" Derin bir nefes alıp devam etti

"— Sabahtan beri üç beş kuruş nafaka temin etmek için taban tepiyorum şurada, evvel Allah ümidimi kesme.."

Eskici lâfı yapıştırdı :

"— Be oğlum, sende de, bende de, onda da umut olmasa acımızdan, kahrımızdan gebeririz, ortalığı ateşe veririz.. Hem kuzum ne biliyorsun onun öğrenmediğini, hı? Giydir beyaz gömleği, ver eline bıçağı, namussuzum senden, benden iyi bilir etin has tarafını!.

"— Eline o fırsat bi geçse" diye beriki sözü aldı. "Acaba o zaman başka bir aç gelse, kapıya dikilip onun baktığı gibi ağzından sular aka aka baksa, kaldırıp bi lokmacık verir mi açlığın ne olduğunu ben bilirim diye? De bakayım be ? "

"— Ne biliyorsun demeyeceğini. Hem demese ne çıkar. Aç gözünü oğlum devran değişti şimdik, devran değişti, dediğini insanlar bilem yapmıyor bu zamanda".

"— Peki ahbap, diyen çıkmaz mı?"

Eskici bir an düşündü, umursamayarak cevapladı:

"— Kimbilir? Çıkar belki.."

Tekmeciyi aldı bir düşünce. Ağır ağır ilerledi. çömeldi, sırtını ağaca dayadı. İlkin kasaba, sonra köpeğe bakmaya koyuldu. Kahveden bir ses yükseldi!. "Her yer karanlık" diye!. Bin bir şey zaten kafamı allak bullak etmişti. Bu plâğın her şeye rağmen yaşama gücümü baltalamaya hakkı yoktu. Kahve fincanının tabağına bıraktığım para tatlı tatlı şıkırdadı. Kalktım.

1954

CEYLAN

Aman Avcı vurma beni
Ben bu dağın ay balam maralıyım

AKILLI İŞİ değil yaptığımız iş. Vallahi değil. Bu hız ocak söndürür, kan çıkartır, kol çıkartır! Kime söz anlatırsın?.–Düşmüşüz Ceylân peşine, sür Allah sür...

Otomobildeyiz. Ceylânın Ceylânların ardındayız. Ceylân can derdinde, yaşama derdinde.. Biz ise onu yakalamak, yormak, sonra özgürlüğünü çalmak derdindeyiz! Ceylân bacağına güveniyor, biz otomobilin gücüne, tekerlerin dakikada bilmem kaç dönüşüne.

Urfa'nın düzlüğü, Urfa'nın düzünün sıcağı, motorun sıcağı, kanımızın sıcağı, Ceylânın sıcağı ardı ardına, içiçe...

Ceylânlar ses gibi gidiyor, bir tanesini yola koyabildik. Gittikçe yaklaşıyoruz. Heyecandan, kıvançtan iyice coştum! Başımı pencereden çıkardım, rüzgâr şapkamı alıp savuştu! Ya şapkadan, ya Ceylândan geçmeli.. Mal canın yongasıdır derler ya, doğruymuş... Şapkadan geçemedim, kilometreyi gösteren ibre 90 dan 80 e, 80 den 60 a düştü durduk. Geri geri gittik "yonga" ya kavuştuk, Ceylân

da özgürlüğe!. Gidişini izledim, aynı hızla süzüldü gitti. Otomobili süren dostum

— Üzülme, dedi. Yeni bir sürü şimdi çıkar yolumuza. Canımız sağ olsun.

Bilmem neden bu işe gönül verdim? Altımızda 1952 model yepyeni bir otomobil, depoda bol benzin; içimizde bir canı, bir yaratığı yakalama, tutsaklık, özgürlüğe son vermek dileği, kıpır kıpır!. Urfa dağlarında düzlüklerinde seğirtip duruyoruz. Gönlümde bir savaş başladı. "Ne isteriz şu güzel yaratıktan?" "Hiç... Ne olacak be bir tanesi eksik olsun.." "Niçin olsun, yazık değil mi? Kendini Ceylânın yerine koysana?" "Koymam, ben insanım..." "Peki insan demek? "

Düştük bir yenisinin peşine, Tanrı şaşırttı hayvanı, toprak yola girdi. Gitmiyor sağa sola.. Yol boyu yol boyu uçup gidiyor. Kilometre yüz oldu. Onbeş dakikadır ard ardayız. Aramız gitgide azalıyor, azalıyor.. Eyvah Ceylân, güzel Ceylân yoruldun gayrı, güçten düştün gayrı.. Bir otomobil boyu kaldı aramızda, arkadaş gazı kesti.

— Bak şimdi, bak.. Nasıl yıkılacak gör!.

Sözü ağzında kaldı! Nasıl oldu anlamadım, Ceylân sağa, olanca hızıyla sağa saptı!. Biz ise ancak yetmiş, yüz metre ötede durabildik! Ceylân araziye uymuş, kayıplara karışmıştı.. Ne bizde derman, ne motorda güç kaldı. Bir cığara içimi dinlenmeye koyulduk. Pınara gidip su aldık, radyatöre boşalttık..

Güç, ovanın dibine sağaldı. Ortalık kızarıverdi. Tadına doyumsuz bir renk, bir cümbüş düştü ovaya...

— Bu sefer de atlarsak vaz geçelim bu tutkudan reis.

— Yooo, iş inada bindi.. Ya Ceylân bizi, ya biz Ceylânı yiyeceğiz...

İbre yine seklenlere, doksanlara boyladı! Yeni bir sürüyü çil yavrusu gibi dağıttık. İki tanesini kattık önümüze. Bunlar eş olsa gerek. Ayrılmıyorlar.. Ayakları ayaklarına denk, hızla, zevkle, batan güne doğru gidiyorlar.

İş inada binmiş artık, ya biz, ya Ceylân kafadan olacakmış!..

Gün akşama devrildi. Dağlar kayalık, dağlar kızarık, dağlar göm gövd.. Eşler ayrıldılar. Birisi solladı, kayalara vurdu kendini... Bilmiyorum, ya biz hızlandık, ya Ceylân.. Aramız açıldı, tekrar kapandı. Delice bir izlem başladı ovada. Yer çevremizde dönüyor, ovayı tüketiyoruz. Ayak gaza bastıkça, Ceylân bize yaklaşıyor. İbreye bakamaz oldum, 120 üzerinde sallanıyor hafiften!. Biliyorum, aynı şey Ceylânın içinde de kıpırdıyordur. Bu, can korkusudur. Kelle korkusudur.. Gittik de gittik.. Gaz kesildi, Ceylân kesildi. Hızlar kesildi. Heyecan gırtlağa geldi dayandı.. Gözüm güneşe ilişti, ta uzaklarda kızıllık, içinde sönüyor.

Acı bir frenle kafalarımızı cama vurduk!. Ceylân birden tökezdi, toz kalktı yerden, tekrar doğruldu, yeniden tökezdi.. Çabaladı kalkmaya, kalkar gibi oldu. Eskisi gibi delice kaçmasını istiyorum nedense.. Kaçamadı, sağa sola yalpaladı, yıkıldı. İnip koştum yanına. İnliyordu, debeleniyordu hafiften. Sonra o da durdu. Kaldırmak istediğim başı "Deli diken" otunun üstüne düşüverdi!

Mühür gibi bir çift kapkara göze günün alevi düşmüş, eam cam parlıyordu. Karın, karın değil bir körük!. Kalkıp kalkıp iniyor, gözlerinden gözlerimi ayıramadım. Başını avucumun içine aldım, inledi, içim dağlandı... Kara gözler, o canım kap kara gözler usuldan usula buğulandı, nemlendi, sonra biriken yaşlar yuvarlanıp avucuma düştü.. Bilmiyorum acunda bundangüzel göz var mı? Neler demiyor bu gözler? Utanmasam gözünün yaşına gözümün yaşı karışacak!. Arkadaşım zaferinden kıvançlı, sigarasını yaktı, boş paket "tak" edip yere düştü. Ceylânın gözleri bir çabayla pakete kaydı, sonra yine gözüme çakıldı kaldı! Bir damla yaş daha yuvarlandı sürmeli gözlerden. Körük gövdede hareket azaldı, durdu... Gözler yine parlak, yine ıslak.. Koyu kirpikler yavaş yavaş birbi-

rine kavuştu, avucumdaki baş ağırlaştı... Yaşaması için her şey çaresizdi artık. Ceylân gitti..

Gece bastırdı. Düşümde bir Ceylân gördüm. Elinden ot yedi. Yeşil yeşil, üstü nemli ot. Yine gözünü gözüme dikti:

— Eşim, dedi, nerede? Dün sizinle beraberdi. Gerisini hatırlamıyorum.

Tövbeler tövbesi Ceylân avına, lânet olsun.. Bir daha mı?.

1954

ÜÇ
TÜRKÜ

Polatlı'nın geceleri güzel oluyor. Aşağı yukarı bir tepe. Her yönü rahatça seyrediyoruz. Ortalık kararınca yüzlerce sigara ateş böcekleri gibi yanıp sönüyor. Tam saati, şimdi bir gurbet türküsü. "Enginli yünsekli gayalarımız — Gamilen yoğrulmuş binalarımız" Kulaklar beklemenin heyecanı içinde. Hani bilirsiniz, öyle şeyler vardır, ister istemez yerini bulur, gediğine gelir, muhakkak olacaktır. İçinde bulunduğumuz böyle bir andı. Deve dikenlerinin üzerine sere serpe uzanmıştık. Derken sağ yanımdan gür bir ses yükseldi. Bomba gibi bir ses. Anadoluda böyle seslilere "Sıtma görmemiş" derler. O cinstendi.

Her kişinin bir veya bir kaç şeye tutkusu vardır. Kimi kuşbazdır, kimi oyunbaz, kimi düzenbaz.. Kimisi yolculuk sever, kimisi özgürlük, bir başkası barış.. Örneğin bizim İstanbuldaki patron, büyük patron, yıllar yılı güzel

şehir der, özgürlük der, orman der, düzen der. Küçük patron iğneden, iğnelemekten, giyinmenin hasından hoşlanır. Yazı işleri müdürü okkalı gazete çıkarmaktan, Balcıoğlu kahkahadan.. Örnekler çoğaltılabilir. Vallahi yukarda saydığım bir kaç örneğe ben de düşkünüm amma, şimdilik türkü üstüne çalışmak gerekiyor! Zira türkülerde hepsi var, içiçe, koyun koyuna, üstelik zarar da getirmez..

Yanık sesliydi türkü söyleyen. Her kula nasip olmayan bir tonu vardı sesinin. Size sadece deyişini aktarabileceğim.

ALMIŞ BİR TÜRKÜ
BAKALIM NE DEMİŞ?

Türkülerde her şey var, derde devadan gayri değil, bu da dahil. Kalkınız yalancıktan şöyle Emirdağı köylüklerinden birine gidelim. Orada bir Sarıgelin var. Selvi, ceylân gözlü bir hatun. Hatun zengin kişi. Bir delikanlıya fena tutkun. Filinta gibi bir yiğit. Merak etmeyin canım, oğlan da kıza vurgun. Onun da dünyalığı yerinde. Bizim delikanlı Sarıgelin der başka demez. Bir aşk, bir muhabbet ki dost başına değil düşman başına bile. Yıllar geçer aradan, bir yastığa baş koyamazlar! Vallahi sebebini ben de bilemiyorum. Bu on yıl sürüp gider. Derken o da olur. Samanlık seyran. Burcu burcu kekikli döşekler, yastıklar yıllardır bu anı bekler! Kolay mı? Çeken bilir tadını! Davullar döver, zurnalar öter, mavzerler yıldız avlar, kurbanların bini bir para.. Sarı burma baklavaları sini sini.. Nasıl olmasın? Şekerin kilosunun otuziki kuruş olduğu yıllar!. Derken efendim kapı açılır gelin süzülür odaya, ardından damat.. Aradan saatler geçer, bizim ceylân gözlü hatun, Sarıgelin iki gözü iki çeşme değil, ırmak, çıkar odadan! Bitkindir, yıkılmıştır, kanadı kırık kuşa dönmüştür. Yemenisi elinde merdivenlere ilerler, evin damına çıkar. Ağlar da ağlar.. Yıldızlı pırıl pırıl bir

gecedir. Issız, sessiz bir gece.. Orada bir türkü çağırır. Deve dikenlerinin üzerinde Sarıgüzel'in dediklerini dinledik.

ŞUNLARI DİYOR
SARIGÜZEL :

Sarıgüzel burcu musun ?
Şu dağlarda gürcü müsün ?
Sana derim Sarıgüzel ?
Sen *çirkinin harcı mısın ?*

Engin derelerden geçtim
Kanatlandım gökten uçtum
Körolası talihimden
Ben de bir hadıma düştüm!

Efendim, sonra şöyle sıralıyor Sarıgelin, diyor ki

Koyun yola dizilir mi?
Bağlı ipler çözülür mü?
Hadım imiş gâvur dölü
Bağlı olsa çözülürdü!.

Yani açıkçası, delikanlım diyor, haydi sana büyü müyü yaptılar amma, eğer gerçek bu olsa idi benim karşımda büyü falan para etmez, çözülürdü! Daha çok şeyler dedikten sonra şöyle bitiriyor

Evlerinin önü suluk
Duydum baban çok darılık
Bu muhabbet tez ayrılık
Buna sen cevap et yiğidim!.

* * *

Sarıgelin damda ağlayadursun, biz HAM MEYVA'ya geçelim. Bu da yanık bir türkü. (Ham meyvayı kopardılar dalinden— Beni ayırdılar nazlı yarimden— Eğer yarim tutmaz ise salımdan (1)— Bunun için açık gider gözlerim— Benim yarim yaylalarda oturur— Ak ellerin soğuk

(1) Sal: Tabut.

suya batırır— Demedim mi nazli yarim ben sana— Çok muhabbet tez ayrılık getirir.)

Türkünün en dokunaklı yeri burasıydı.. Demedim mi diyor, nazlı yarim ben sana? Çok muhabbet tez ayrılık getirir.. Demiştir, demiştir ya bakmayın siz ona.. Ayrılık ne zaman olsa gelir toslar, siz işinize bakın...

HABERİ GAZETELERDE OKUDUNUZ. YA TÜRKÜSÜNÜ DİNLEDİNİZ Mİ ?

Bir bayram arefesi. Fırtına, yağmur ortalığı savuruyor. Mapusanenin kapısı açılır, beş mahkûm kardan, fırtınadan, tıpiden tınmayıp özgürlüğe dalarlar. Yıllardır süren tutukluk bitmiştir gayrı. Sorup soruştururlar, köylerinden geçecek bir araç var mıdır diye. Varmış. İçi insan yüklü bir otobüs. Anasına, babasına, yavuklusuna, karısına, yuvasına kavuşma amacıyla bekleşen otuz insan yüklü bir otobüs. Dalarlar içeri.

Şoför asılır, ben bu havada yola çıkmam diye! Patron emreder, çıkacaksın.. Altmış göz heyecan içinde. Patronun emri gözleri güldürür. El freni çekilir, gaza basılır, yola çıkılır. Cam silgeçleri şıkırda şıkır. Tipi artar. Sular dağlardan canavar gibi akıp gelmektedir. Köy bir cığara içimi ötede. Özgürlüğe kavuşanların heyecanı sonsuz. Kimi on yıllık, kimisi otuz! Dile kolay. Amma biraz sonra hasretlik tükenecek. Yeni günler başlayacak. Çocuklar diz boyunu gelmiş geçmiş, hepsi bir yiğit. Hey anam hey! Yaşamak güzel şey.. Köprüden geçiyoruz. Köprü çatırdar. Otobüs canavar gibi akan sulara gömülür, giden gider, kalan kalır. Şoför kurtulur, mahpusaneye düşer, çok yaşamaz, kahrından ölür. Olay artık türküleşmiştir. Bir tanesi şöyle döktürür :

"Cana verdim yanımı— Akıttılar kanımı— Daha Azrail gelmeden— Sular aldı canımı..."

Ağır yaralı kurtulan tek mahkûm ise yaralı döşeğinden şöyle seslenir.

Develi katil ırmak
Kan akar parmak parmak!
İyi olur kalkarsam
İlk işim seni vurmak!..

* * *

Sigaralar mavi gecede ateş böcekleri gibi yanıp sönüyordu. Bir tren keyifle ötüp İstanbul yönüne yıldız gibi kaydı geçti. "Ah!" ları, "Of!" ları trenin tekerleri çiğnedi. Afyonlu Halis gür sesiyle dağa doğru haykırıyordu :

"Demedim mi nazlı yarim ben sana?
Çok muhabbet tez ayrılık getirir!"

1956

«EZKURBANE..»

OTOMOBİLDEYİZ. Yumurtayı pişirecek sıcak var. Diyarbakır'dan Ceylânpınar'a gidiyoruz. Yanımda İbrahim ağa isminde tatlı dilli bir yolcu var. Bozuk türkçesiyle yarenlik ediyoruz. O kadar çok anlattı ki hangi birini yazayım? Şu öyküsünü unutamıyacağım.

Bir Tarım Bakanı Doğuda bir köye gider. Köyün ağası ne Bakandan anlar, ne Milletvekilinden. Çevresindekilere sorar:

— Kim bu ?

— Vekili Hükümeti Partiyi demokrasi.

— Ama çeyiş büke? (Ama ne iş görür.)

Ağaya; Bakanı, Milletvekilini, Tarım Bakanını uzun uzun anlatırlar. Ne iş gördüklerini sayarlar. Ama ağa da bir türlü anlamaz! Bir örnek verirler, derler ki:

— Hani bizim tarladaki fareler var ya, onları öldüren, zehirliyen memurlar var ya işte o memurların ağasıdır!

Ağa hemen doğrulur, sağ elini göğsüne kor, Bakanı selâmlarken şöyle der :

— Ez kurbane Hükümeti Partiyi Demokrasi ağayı memuru mişko! (Ben, Demokrat Parti Hükümetinin Fare öldüren memurların Ağasına kurban olayım.)

* * *

Devlet yolu güzeldi. Birden yol bitti. Yirmiye yakın taksinin, özel arabanın, kamyonun ardı ardına sıralandığı bir yerde durduk. Yolun kenarında bir alayçiğin gölgesine serilmiş insanlar var. Sıcak gölgeye sığınmış, sandalyeye ters oturmuş, resmî giysili bir zabıta memuru, hareket eden aracımızı görünce hemen düdük çalmaya başladı. Sonra bağıra bağıra :

— Tarik mukappat, tarik mukappat it fut!

— Şoför reis, ne der bu adam yahu?

Şoför gülmeye başladı

— Sen Arapça bilmezsin ?

— Yooo.

— Yol kapalı, geçilmez diyor.

— Peki bu adam necidir ?

— Kıyafetini görmirsin, memuru zabıta!

Burası Mardin'di. Yol onarıldığı için gidiş dönüş saatleri ayrılmış. Düzen bozulmasın diye bir zabıta memuru dikmişler! O da emirler veriyor!

Sıramız gelince, bir yanı uçurum, tekerlerin yarısma kadar bembeyaz tozlu yoldan Mardin'e girdik. İleride güzel bir çeşme vardı, başında durduk.

Çeşme başı insan ve eşek dolu. Çocuklardan birisine kalabalığın sebebini sordum. Benim dediğimi onlar, onların dediklerini de ben anlamadım Tanrı inandırsın, bir tane Türkçe bilen yoktu! Kazık kadar adamlar da dahil! Ben sordukça başladılar pişmiş kelle gibi sırıtmaya. Suları doldurduktan sonra eşeklere yükleyip Mardin'in içini tuttular, keyifli keyifli, Arapça, Kürtçe karışımı bir türkü tutturdular. Eşeklerin zilleri türküye uygun.

Başında, geniş büyük bir tepsi, altında bacak kadar bir çocuk. Avazı çıktığı kadar bağırıyor:

— Loziye, loziye...

— Nedir o?

— Morf turki.

— Haaaa?

— Morf turki (şoföre sordum, cevapladı: Türkçe bilmem).

Şoför tercüman oldu. Çocuğun dediklerini anlattı. 1933 doğumlu imiş, hiç Türkçe bilmiyormuş. Loziye bademezmesi imiş. Küçük yaştan beri mahalle okuluna gittiği için, resmî okula gitmeyi gerekli bulmamışlar!

Mardin'e ait ilk gözlemlerim bunlar. İçime bir ateş bastı. Kendi kendime suçluları aradım durdum. Bir karanlık çöktü, ta Ceylânpınar Devlet Üretme Çiftliğine kadar. Çiftlik Güney-Doğu sınırında bir ışık.

* * *

Ceylânların bol olduğu bu yerde, bir pınar varmış. Ceylânpınar demişler buraya. Tükürsen tükrük otu çıkacak kadar verimli topraklar. Çiftlik müdürüne bir gezgin olarak tanıttım kendimi, o cayır cayır yakan sıcakta çizmeleri çekmiş, kasketli, bakır yüzlü müdür yerinde duramıyor, tay gibi. Gezdirmesini rica ettim, güldü alındım doğrusu. Gülmesinin sebebini otomobille altı saat dolaştıktan sonra anladım, geberircesine düştüm yatağa dönüşte!. Altı saatlik otomobil gezisi yetmemişti daha!.

O gün şunları yazdım not defterime :

"Ceylânpınar çiftliği dünyanın en büyük çiftliği olarak biliniyor. 120 traktör birden çalışıyor. 154 biçer-döver saydım. Çiftliğin nüfusu — sadece çalışanlar — 1800 kişi. İşletmenin 8 yerinde içşilere yemek kaynıyor. Günlük ekmek sarfiyatı 2 ton. Çiftliğin 1 fırını, 1 kasabı, 1 reviri, 1 doktoru, 6 arazözü var. Sebze bahçesi bölümü, sebze ihtiyacını bol bol karşılıyor.

Yüz ölçümü 1.6000.000 dönüm! Bunun 500.000 dönümü ekili, 13 il çiftçisinin tohum ihtiyacını karşılıyor. Tohumlar tertemiz ayıklanıp, ilâçlanıyor, çuvallanıyor. Köylü bu tohumları yerinde 28 kuruştan alıyor. Mükemmel bir onarım atölyesi var, kendi işleri elverdikçe, köylülerin de tarım araçları burada onarılıyor. Marangozhane, dökümhane, saraçhane ve elektrik atölyesi değme ellerde, ustalar en hasından uzman.

Demiryolunun hemen ötesi Suriye toprakları. Çiftliğin gece görünüşü çölde nur. Otomobilimizin farının ışığı, kör kandil gibi, ışıkların içinde! Selektörden çıkan buğdayları inceleyen müdür, bir aralık havayı kokladı "Yangın var" dedi, ekipler hazır.. Yangın yerine doğruca delice bir gidiş başladı. Harman değilmiş, ekimsiz topraklardaki otlar yandı. Söndürmesi sabahı buldu. Sabaha karşı konuk evine döndüm. Tam yatağa girerken yeni bir yangını haber verdiler, müdür gitti, gözüm tutmadı, yattım."

Müdür Vedat Akyalçın, unutamıyacağım bir insan. Yalnız müdür değil çalışanların hepsi. İnsan üstü bir didinme var çiftlikte. Ah, incir çekirdeğini doldurmayan yoksunluklar da olmasa..

368 aracın motor horultusu kulaklarımda. Çiftlik, sınırda bir uygarlık anıtı. Ayrılmak istemedim, ama yolcu yolunda gerek. 1953

ÇİPURA'NIN ÖLÜMÜ

Namnam rüzgârı gelmeden balığa çıkalım, dedi, Feridun. Tekneyi çözüp, çipayı aldım. Biraz açıldıktan sonra motorun ipini çektim. Göl dalgalandı. Teknenin burnuboğaza yöneldi. Boğaz, yedi sekiz metre genişliğinde. Köyceğiz gölü, Dalyan boğaziyle Akdeniz ve Ege'ye burada karışıyor. Ölemez dağı burada bitiyor, burnu burada gömülüyor sulara.

Güneş çıkalı bir saat olmuştu. Geceyi kumlar üzerinde birer battaniyeyle geçirmiştik, çiğ düşmüş azıcık, inciklerim sızlıyor.

Deniz sıra sıra dalgalarla, teknenin burnunda yırtılıyor. Çilendras adasının arkasına geçince Akdeniz'in kudurganlığı kendini gösterdi, kaynıyordu mavi mavi. Ada çamlıydı. Tepede Çilendras feneri, beyaz.

Çilendrasın doğusuna geçtik. Deniz, adaya bir yerden tünel açmış, yemiş toprağı, kayayı. Dalgalar iri iri

dövüyor oyuğu. Deniz dövmesinden başka ses yok o.talıkta. Vira ettik, atladık denize. Sandalı bir kovuğun içine çektik. Deli bağlar gibi bağladık dört yanından. Deniz çalarmış sonra tekneyi. Mesinalar, oltalar ağzımızda yosunlu kayalara yüzdük, dalıp dalıp yem topladık. Yosun kaygan, kayalar Allahsız. Jiletin icadı bu kayalardan olsa gerek.. İğnenin icadı bu kayalardan.. Hançer de öylesine.. Tırmanmak kolay olmadı, el ayak kan içinde.. Bre bu ne mered iştir? Fundalar, dikenler dalıyor bacakları, omuzları dişliyor!..

İri bir kayalığı dönünce rüzgâr yok oldu, Akdeniz sustu. Akdeniz şimdi billûr tasta mavili yeşilli, gümüşten.. Denizin dibi apaydınlık, adamın yürüyesi geliyor.

Dört kulaç denize, üç kulaç da denizin içine.. Yedi kulaç mesina açıp «Ya Allah, Ya nasip..» çektik.

Kırmızı kayalar görülüyor gümüş denizde. Zümrüt yeşiller yer yer.. Tabak gibi.

İşte bir Kaya balığı, nazlı, işveli, bilgiç. Dolaştı yemin etrafında. Bir tane daha geldi, ardından bir karagöz. Balıkların güzeli karagöz canım karagöz., karalı-aklı. Toplanma ve gösteri kanunu yok balıklarda, biriktiler.

Tuh bre!. Gitti yem!. Dedim ya, Kaya balığı bilgiç, Kaya balığı açıkgöz, Kaya balığı doyumsuz insan!.

İki olta yan yana şimdi. Balıklar on kadar oldu. Beğen beğendiğini, yemi yaklaştır al yukarı! Niyet etmesi kolay amma bunlar tilki kuyruğu, kurnaz. Bir• gümüştür parladı, bu gelen ak etine, bal etine kurban Çipura. Gelin bu, balık değil!.. Cilvenin bini bir para, dolanı dol niveriyor. Taktım aklımı ÇİPURA'ya.. Git be Karagöz, git be Allahın kulu Kaya!..

Gel ÇİPURA'm, yaklaş ÇİPURA'm, daha yaklaş, daha yaklaş, ha şöyleee.. Biraz daha, biraz.. Asıldım naylon ipe, gazeteciden, ressamdan bu kadar balıkçı olur!. Yüzlerce dönemeci, yüzlerce kilometre yolu balık beslemek için almışım meğer!. Ben attım onlar yedi!..

Kuş bakışı bakıyoruz denize. Güzel görüntü, güzel benim işim.. Unutuveriyorum balığı denizin dibini gözleyeceğim diye.. Ama o öyle değil, dolanıp durur, aldırış etmiyor yeme gayrı! Sabah kahvaltısını ettirdim ondan mı acep?

Burnunu dayadı yeme.. Kalbim durayazdı.. Kaya kesildim. İşaret parmağımdan sarkan mesina titreşimler içinde, usuldan usula.. Çekemiyorum.. Yazık bu cana, kıyamıyorum.. Hafifçe çekiyorum oltayı o da geliyor, alay eder gibi bir hali var. Uzaklaştırıyorum, izliyor oltayı!. Tutmak istemiyorum.. Yüreğim götürmüyor.. Yanımdakiler dadandılar Karagöz'e, Kaya'ya.. Akşamlık meze çıktı.

ÇİPURA, git be iki gözüm, git Alla'sen, git dediğime bak.. İnadı inat.. Kaşındı dedim, napayım ben? Titreşmeler çoğaldı, çoğaldı..

— Asıl beeee!.

Dalmışım, ses tabanca gibi patladı kayalarda, yankılandı.. Âni olarak çektim, elimde değildi bu. İğne havada kavis çizip kayaya takıldı. ÇİPURA özgür, ÇİPURA yaşama sevinci içinde.. Özgürlük çalmak benim işim değil can yakmak değil...

Yemi takıp yeniden attım denize. Deniz oynamaya başladı. Dibi artık eskisi gibi görünmüyor.. Bir değil, beş altı, on ÇİPURA var.. Kesik, bölük, pörçük.. Üst üstte çekilmiş fotoğraf gibi.. Namnam esiyor hafiften, gözlerim daha açık, gözlerim denizde, bende değil..

Gümüş gümüş şıpırtılar oynaşıyor, ayna tutuyor balıklar denizden. ÇİPURA aynı yerde yüzüyor, kıntıyor. Gözlerim denizde geziyor. Beş altı kulaç aşağıda.. ÇİPURA burnu sürtüyor, ÇİPURA cilve yapıyor yeme. Yem TUZAK, yem ÖLÜM. O ne bet bir dikendir bilsen? Parmağım denize gidiyor, gözlerim oltaya takılmış.

— Çek Fikret beeee!

Dalgınlık kötü şey, korkuyorum, mesina ağır.. Sol elim, sağa yardım ediyor.. Balık değil ayna var oltada.

Canlı, çırpınan.. İçim kıpırtı doldu, can yaklaştı, can çırpıntıda, can ellerde, canın ağzı dikende. Canın ağzı yırtıldı!

Can kayalar üstünde sıçrıyor.

Yusyuvarlaktı gözleri. Nereye baktığı belli değil.. Pırıl pırıl bir boncuk.. Gelin pulu, pulları.. Ağzı, boru gibi ağzı, kenarı çenberli ağzı açılıp kapandıkça saç fırçası dişlerini görüyorum.

Şimdi sıçramıyor, nefesleniyor durmadan, her nefesden sonra o güzel ağzı, bir açılıp bir kapanıyor.. Biten tükenen, eriyen bir hali var.. Yoruluyor. O el kadar bedeni yaşama savaşında. Birden sıçradı, döndü. Kaya tozları o boncuk gözlerini pırıltılı gümüşünü bulandırmış, donukluk içinde...

Ağız açılıp kapanıyor ama eski yaşamasını yitiriyor, an an yitiriyor.. Onun yerine derin soluklar alasım geliyor, alıyorum. Fayda yok ÇİPURA'ya.. O tozlu, o bulanık tek gözü bana bakıyor. Dostça değil, biliyorum.. Anlatamam bunu. Bu bakış, özgürlüğü, yaşaması çok görülüp de kıyılanın bakışı.. SUÇUMUZ İNSAN OLMAK MI, BALIK OLMAK MI ?

Soluğu kesildi gayrı. Ağzı tam kapanamıyor, gücünü kaybetmiş bir kıpırtı içinde.. O da BİTTİ. MUMUN BİTTİĞİ GİBİ...

İçime bir kor düştü. Her kötülük eden duyamaz bunu, sanmam.. DUYSALAR, İNSANLAR DAHA MUTLU OLURDU. DAHA ÖZGÜR OLURDU.

Elimle ittim. İlkin kayaya çarptı, gitti. Şırp etti deniz, burun üstü ağır ağır indi indi, yan döndü kuma..

Namnam rüzgârı koyu yalıyordu. Dipte, ta derinlerde, kumların üzerine çakılmış bir pırıltı vardı. Özgürlük ve can gitti, ama insanların çoğu ÇİPURA gibi değil.

1958

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Sabahçı kahvelerinde yirmibeş kuruşluk uykular	9
Aman boyacı	14
Yolun iki yanı başını bir çiçek örtmüş	18
Bekleme salonu	24
Bir taksi çöpçüye çarptı	28
Üç isimli alan	32
Ha bu diyar	38
Arslanın ağzına ben tükürmedim	43
Ceylân	52
Üç türkü	56
Ezkurbane	61
Çipura'nın ölümü	65

Bu gezi notları daha önce Dünya ve Ulus gazetelerinde yayınlanmıştır.

SHD. YAYINLARI

1 — İlhan Tarus	Karınca Yuvası	125
2 — Vüs'at O. Bener	Dost	125
3,4 — Hikmet Erhan	Acemiler (*)	200
6 — S. Aldanır	Memleket Saat Ayarı (*)	100
7 — Sutton Vane	Öteye Doğru	100
8 — Turhan Dilligil	Tarih Boyunca Tiyatro	100
9,10 — Attilâ İlhan	Sokaktaki Adam	400
11 — Orhan Kemal	Grev (Ciltli)	300
12 — Mehmed Kemal	Dünya Güzeli Olmalı...	100
13,14 — Clarence Day	Babamla Geçen Günler	200
16 — Attilâ İlhan	Sisler Bulvarı	100
17 — John Van Druten...	Annemi Hatırlıyorum	100
18 — Umran Nazif	Tepedeki Ev	100
19 — Suat Taşer	Haraçmezat	100
20 — Tarık Dursun K....	Hasangiller	200
22 — Halim Yağcıoğlu...	Anzelha	100
23 — Carlos Bulosan	Şu Babamın İşleri	100
24 — Suat Taşer	Bir Dünya Ki	100
25 — Orhan Kemal	Kardeş Payı	150
26 — Nezihe Meriç	Topal Koşma	150
27,28 — Hikmet Erhan	Gordium I	250
31 — Ahmet Köksal	Yanık Sarı	100
32 — Sidney Kingsley	Vatan Severler	150
33 — Ercümend Uçarı	Cümbüşçübaşı	100
34 — Orhan Asena	Korku	100

SHD. HERKESİN YAYINLARI

1 — Eleanor Roosevelt...	Hatırladıklarım (*)	100
2 — H. A. Philbrick	Üç Yüzlü Adam (*)	100
3 — Herman Wouk	Şehir Çocuğu (*)	100
4 — Lydia Kirk	Moskova Mektupları	100
5 — Emil Ludwig	Abraham Lincoln	150
6 — Georges Simenon...	Kiralık Oda	200
7 — Alexander Weisberg	Sanık	200

SHD. YAYINLARI ŞİİR ÖZEL BASKILARI

1 — Attilâ İlhan	Yağmur Kaçağı	100
2 — İlhan Berk	Köroğlu	100
3 — Salâh Birsel	Hacivatın Karısı	100
4 — Ö. F. Toprak	Dağda Ateş Yakanlar	100
5 — Metin Eloğlu	Sultan Palamut (*).....	200
6 — Türkçesi: Can Yücel	Her Boydan	200

DOST YAYINLARI

1 — Attilâ İlhan	Zenciler Birbirine Benzemez	300
2 — Ataç	Söz Arasında	100
3 — Türkçesi: Suat Taşer	Sihamba (Zenci Hk. ve Şi. Seç.)	100
4 — Vüs'at O. Bener	Yaşamasız	200
5 — Nezihe Meriç	Buzbulanık (2. Baskı)	200
6 — Celâl Vardar	İki Dal	100
7 — Memduh Ş. Esendal	Ayaşlı İle Kiracıları	400
8 — Haz. İlhan Başgöz	Manilerimizden	200
9 — Memduh Ş. Esendal	Otlakçı (ciltli)	600
10 — Memduh Ş. Esendal	Mendil Altında (ciltli)	600
12 — Metin And	Gönlü Yüce Türk	500
13 — Erskine Caldwell	Belâlı Yer (ciltli)	600
14 — İttilâ İlhan	Abbas Yolcu	400
15 — Fikret Otyam	Ha Bu Diyar	200

SEÇİLMİŞ HİKÂYELER

1 — Haz. Salim Şengil	Perşembe Yağmurları	100

SHD. KOLLEKSİYONLARI (Ciltli)

Cilt: 2,3,4,5, altı lira, 6, yedi buçuk lira, 7-8 bir arada 10 lira

(*) İşaretliler tükenmiştir.

BASILIŞ 1959

Fikret OTYAM
için

NE DEDİLER

"Gide Gide" Fikret Otyam'ın 1953 yılında Dünya Gazetesinde yayınlanan Doğu Röportajlarıdır. 1953 yılı Temmuz ayında Doğudan yapılan ve ilginç fotoğraflarla yayınlanan bu röportajlar üzerinde Türk basını ve hükûmet uzun süre durdu. Basın; fıkralarla, baş yazılarla, karikatürlerle, incelemelerle hem övdü hem yerdi.

GİDE GİDE, Doğunun sosyal, kültürel, politik yönlerine tutulmuş bir aynadır. Tarafsız bir anlatış, inanılmaz fotoğraflar yalanlanamaz belgedir.

GİDE GİDE'de Doğu Röportajları için basında çıkan bütün yazılar, karikatürler, fıkralar da yer alacaktır.

GİDE GİDE için yazılanlardan bir kaç örnek :

"İlerlemek aşkı olur, gerilemek aşkı olur mu? Doğu röportajlarını okuyorsunuz. Bir çok yerlerde babalar :

— Oğlumu ille medreseye göndereceğim, ona ille sağdan yazdıracağım, kızımı ise asla okutmayacağım sevdasına düşürülmüşler."

Falih Rıfkı Atay

"Şeyh Said'in kardeşini neşriyatımız üzerine hiç vakit kaybetmeden gezici vaizlikten men etmekle, hükûmetin iyi bir iş yaptığı muhakkaktır. Matbuatla hükûmet arasında, demokrasilere has o canım işbirliğinin senelerdir hasreti içindeydik."

Bedii Faik

"Okuldan Medreseye mi?

Doğu illerimizde bir geziye çıkmış olan bir yazarımız, oralarda toplumsal hayatın nasıl bir durumda olduğunu anlatıyor. İnsan bunları okuyunca, yazarın başka bir memleketin el sürülmemiş uygarlıktan uzak kalmış ücra bölgelerini anlatıyormuş sanıyor. Sonra bunların öz yurdumuzun bir kısım bölgeleri olduğunu ayılarak anlayınca derin, pek derin bir tasaya düşmüş oluyor."

Prof. H. Nimetullah Öztürk

DOST YAYINLARI
AYDA BİR ÇIKAR
SAYI : 15

Fiyatı : 2 Lira